49րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 1499 — Կ. ՊՈԼԻՍ — ՇԱԲԱԹ — ՄԱՅԻՍ 13–26 ՄԱՅԻՍ 1906 — 2 ՌԷՊԻՒԼ ԱԽԻՐ 1324 – 13 ՄԱՅԸՍ 1322

Journal Armenien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի Ճատտէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه يومى وسياسى غزته در
صاحب امتيازى: اوهانس فريد
اداره‌خانه‌سى: باب‌عالى جاده‌سنده نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ''ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՐԲ ՊԻՏԻ ԳԱՅ ՄԻՒՍ ԱՆԳԱՄ

Համբարձման պահուն հրեշտակները ի՛նչ ըսին. — Ոմանք ի՛նչպէս կը հասկնան հազարամեայն. — Թեսաղոնիկեցիք ի՛նչպէս ըմբռնեցին Քրիստոսի գալուստը, եւ Պօղոս ի՛նչպէս պատասխանեց անոնց. — Կրնա՞նք հասկնալ Աստուծոյ ծրագիրը եւ օրը. — Երեւելի մեկնիչներու կարծիքները յայտնութեան այլաբանութեանց վրայ. — Քրիստոսի խրատները արթնութեան եւ հաւատարմութեան մասին. — Ի՛նչպէս պէտք է ըմբռնել Քրիստոսի Գալուստը:

Պիտի չնկարագրեմ, հոս ո՛չ Քրիստոսի երկրորդ գալուստը, և ոչ վերջին ընդհանուր դատաստանը, որոնք ուրոյն յօդուածներ կրնան ըլլալ․ այժմ այդ չէ դիտաւորութիւնս։ Ես թելադրուեցայ գրելու Քրիստոսի միւս անգամ գալստեան ժամանակին վրայ։ Պէտք է նախ ըսեմ թէ, ինչ որ պիտի գրեմ այս մասին, մեծաւ մասամբ երեւելի մեկնիչներու և աստուածաբաններու յայտնութեանց հաւատարիմ մէկ թարգմանը պիտի ըլլայ պարզապէս։

Նախ՝ Յիսուս ինք խօսեցաւ իր միւս անգամ փառաւոր գալստեանը վրայ, ինչպէս կը նկարագրուի աւետարաններու մէջ յստակ կերպով։ Քրիստոսի Համբարձման պահուն երեւցող երկու հրեշտակները, իբրեւ երկնառաք վկաներ, դէպ ի երկինք պիշ պիշ նայող աշակերտներուն ըսին «Աս Յիսուսը որ ձեզմէ երկինքը համբարձաւ, անանկ պիտի գայ՝ ինչպէս որ տեսաք անոր երկինք երթալը»։ Պօղոս առաքեալ քիչ մը աւելի ընդարձակօրէն կը նկարագրէ Քրիստոսին միւս անգամ գալուստը ու անոր յարակից դէպքերը, այսինքն սուրբ մեռելոց յարութիւնը։ Իսկ Յայտնութեան մէջ Քրիստոսի վերջին գալստեան, մեռելոց յարութեան, դատաստանի օրուան նկատմամբ թէեւ խիստ համառօտ ու կնճռոտ, բայց աւելի կարգաւ յիշուած նոր բաներ կը գտնենք, որոնց ամէնքն ալ երբայական բանաստեղծական ոճով օժտուած այլաբանութիւններ են։

Արդի քրիստոնեաներէն ոմանք, ինչպէս նախնի քրիստոնեաներէն շատեր մանաւանդ քրիստոնէական թուականին երկրորդ դարուն մէջ, այնպէս համարած ու ըմբռնած են թէ, յետ առաջին յարութեան, Քրիստոս իր սուրբերուն հետ պիտի գայ երկրի վրայ հազար տարի, այսինքն, հաւատացեալք իսկապէս պիտի յառնեն, ու ողջերուն հետ մէկտեղ փոխուած անապական ու անմահ մարմնով բարձրանալով դէպ ի ամպերը պիտի դիմաւորեն Քրիստոսին փառաւոր գալուստը, և ապա Քրիստոս անոնց հետ միասին պիտի գայ, երկրորդ անգամ ոտք կոխելով մահկանացուներու այս աշխարհին վրայ։ Սակաւաթիւ են սակայն այս տեսութեան պաշտպանները հիմա։ Այսօր կայ մասնաւոր յարանուանութիւն մը, ինչպէս շաբաթական բողոքականք, որ շատ մօտ կը կարծեն Յիսուսի գալուստը։ Ասոնք, կանխատեսութիւնները ու յայտնութիւնները կ'իմանան նկարագրապէս, Հին Կտակարանի մարգարէական լեզուով, կը մեկնեն զայնս, թուականներ կ'որոշեն, իրենց ներշնչման համեմատ։ Սակայն և այնպէս, քրիստոնէական ուղիղ յարանուանութեանց մէջ եւս այսօր նուազ չէ թիւը այն միամիտ հաւատացեալներուն, որոնք համոզում գոյացուցած ըլլալով թէ յոյժ մօտալուտ է Փրկչին վերերեւումը, իրենց նայուածքը ուղղելով դէպ ի ամպերուն՝ ակնկառոյց կը սպասեն։ Տեսնենք թէ ճի՞շդ է այդ համոզումը։ Այս է աստ յօդուածիս բուն նպատակը։ Աւետարանէն դուրս չելլենք։

Պօղոս առաքեալի բերանացի և գրաւոր տեղեկութիւններէն Թեսաղոնիկեցիք կարծելով թէ խիստ մօտ է Յիսուսի գալուստը, իրենք զիրենք ծուլութեան տուին, ինչպէս կը հասկցուի ասիկա անոնց ուղղած առաջին թուղթին խրատներէն։ Անոնք կը խորհէին թէ Քրիստոսի գալուստը մօտալուտ ըլլալով, իրենց առօրեայ զբաղումները անկարեւոր էին այլ եւս, և ուստի առանց երթալու առեւտրոյ և աշխատութեան վայրերը, խմբակներ կազմելով մեծ յուզմամբ կը քննէին ու կ'ուսումնասիրէին հանդերձեալ փառաց խնդիրները։ Այդ յուզումները սակայն իրենց մէջ մեծ վտանգներ արտադրեցին։ Սխալ էր անոնց տեսութիւնն ու ակնկալութիւնը, բայց եթէ ուղիղ ալ ըլլար, պէտք էր անոնց՝ հանդարտութեամբ ի գործ դնել իրենց կոչման բոլոր պարտականութիւնները։ Թեսաղոնիկեցւոց միտքը այնչափ զբաղեցուցած էր Փրկչին մերձեցեալ գալուստը որ, ողջերը թողլով, հիմա իրենց քրիստոնեայ ննջեցեալներուն վրայ սկսան մտմտալ, կարծելով թէ անոնք այդպէս բազում դարեր գերեզմաններու մէջ պիտի մնան, մինչեւ վերջին Յարութեան օրը․ մինչ իրենք ի մօտոյ ողջամբ պիտի դիմաւորեն զՔրիստոս, հետեւապէս, ի դէպ մահուան քրիստոնեայ եղբայրներու անոնք իրարու կ'ըսէին «Եթէ մնար կենդանի քանի մը ամիս եւս, կամ թերեւս քանի մը օրեր, անիկա մեզի հետ կրնար մանել Քրիստոսի՝ թագաւորութեան փառացը, արդ, ոչ եւս պիտի տեսնենք զանի, մինչեւ հարիւր, կամ, ո՛ գիտէ, հազար տարի ետքը», սակայն Պօղոս առաքեալ այս մասին ալ կը փարատէ անոնց երկիւղը և կը հանդարտեցնէ անոնց միտքը, ըսելով թէ ի միւս անգամ գալստեանն Քրիստոսի, նախ և առաջ Քրիստոսով մեռածները յարութիւն պիտի առնեն, և ետքը ողջ մնացածները անոնց հետ միանալով պիտի դիմաւորեն զՔրիստոս, և թէ անոնց վիճակը ո և է կերպով կենդանի մնացողներուն վիճակէն ստորին պիտի չըլլայ, ու այսպէս կը վստահեցնէր զիրենք թէ իրենց հանգուցեալ սիրելիներն ու բարեկամներն ալ ներկայ պիտի ըլլան իրենց հետ, միասին վայելելու համար Քրիստոսի թագաւորութեան օրհնութիւնները։ Թեսաղոնիկեցիք այնքան հետաքրքիր էին իմանալու թէ, երբ պիտի գայ այն օրը․ առ այս Տիմոթէոսի ձեռամբ մասնաւոր պատգամաւոր մը յղած են կը կարծուի Պօղոսի մօտ։ Յայտնի է թէ, Պօղոսի առաջին թուղթը սխալ հասկցուած, թիւր մեկնուած էր, յարաժամ հսկելու յորդորները՝ առիթ տուած էր անոնց ենթադրելու թէ Քրիստոսի գալուստը մօտ էր։ Պօղոս իմանալով անոնց գրգռութիւնն ի մասին Քրիստոսի արագ գալստեան որ աճելի համեմատութիւններ առած էր, փութաց երկրորդ թուղթով խնդիրը լուսաբանելու, բացարձակապէս ժխտեց թէ Քրիստոսի երկրորդ գալուստը, դատաստանին օրը մօտիկցած չէր։ Քրիստոսի գալստեան ստուգութիւնը յայտնեց Պօղոսի, բայց ժամանակը ոչ երբեք, եթէ կարող ըլլար կանխաձայնելու ժամանակը, անիկա Քրիստոսի յայտարարութեան հակառակ պիտի ըլլար։ Եւ եթէ զարդիս ոմանք ըլլան եկեղեցւոյն մէջ և ծանուցանեն թէ Քրիստոս պիտի գայ այս ինչ օրը, (ինչպէս յաճախ երեւցած են այսպիսիներ), գիտենք թէ Աստուծմէ չեն խօսիր, վասն զի Աստուած մարդուն չյայտներ ժամանակը։ Ուրեմն, Պօղոս ո՛չ գիտեր և ո՛չ կը փորձէր ցուցնել այլոց թէ գիտէր ժամանակը, յորում պիտի գար Քրիստոս։ Քրիստոսին երկրորդ գալուստը, դատաստանին օրը, ատենք բարձրեալն և ամենագէտն Աստուծոյ յաւիտենական ու խորհրդաւոր ծրագրին մէկ մասը կը կազմեն։ Մահկանացուներուս ժամանակի հաշիւները երբեք չեն համապատասխաներ Աստուծոյ օրերուն հաշւոյն. Աստուծոյ օրը չէ մեր 24 ժամուայ տեւողութիւնն, այլ ժամանակամիջոց մըն է, որուն երկարութիւնը անծանօթ է մեզ։

Հոգիներու փրկագործութեան տեսակէտով Աստուած գիտէ իր ծրագիրը իրագործելու ժամանակը։ Մի միայն մեր փափաքանացը յագուրդ տալու համար Քրիստոսին գալստեան կամ դատաստանի օրուան շուտով հասնելուն սպասելը սխալ չէ՞ միթէ։ Ամենիմաստուն Աստուծոյ մշտնջենական խորհուրդներն ու յաւիտենական գործերը անքննելի են։ Մարդ չկրնար ըմբռնել անոր գաղափարականը։ «Ո՞ գիտաց զմիտս Տեառն, և ո՛ խորհրդակից եղեւ նմա»։ Անոնք որ մարդկային տարաժամ հաշիւներով առաւ և երեկոյ Քրիստոսին ամպերուն վրայ տեսանելի գալստեանը կը սպասեն, չունին աւելին կատարեալ գաղափար Քրիստոսի թագաւորութեան բնութեանը վրայ, ինչպէս չունէին ժամանակին նոյն իսկ Քրիստոսի ծունկերուն քով կրթուած աշակերտները։ Աւետարանը բացայայտ կը ցուցնէ թէ վերջին դատաստան մը պիտի ըլլայ, և այս պիտի կատարուի խել և խել Տեառն մերոյ վերջին գալստեան ատենը. Աւետարաններուն մէջ գալուստն ու կատարածը միշտ զուգընթաց կ'երթան։ Եթէ Քրիստոս օր մը մարմնաւորապէս պիտի գար երկրի վրայ, ինչու այս կարեւոր կէտը պիտի ծածկէր իր հետաքրքիր աշակերտներէն։ Աշակերտները օրին մէկը յանկարծ հարցում մը ըրին Յիսուսին «աշխարհիս վերջին նշանը ի՞նչ պիտի ըլլայ․» Անիկա անուղղակի կերպով պատասխանեց այդ նշաններուն վրայ, և հուսկ յետոյ ըսաւ, «այն օրուան ու ժամուն համար մէկը չգիտեր, ո՛չ երկնից մէջ եղող հրեշտակները և ո՛չ որդին, հապա միայն հայրը։ Սա այս Ապոդ կ'ըսէ, «Քրիստոս չէր գիտեր նոյն մտօք, որով չեն գիտեր մարդերը և հրեշտակները։» Ասկէ գործնական դաս մը կը հանէ Տր. Շաֆֆ ըսելով «Քրիստոսին կամաւ չգիտնալը դատաստանին օրը իր մարդեղութեան օրերը՝ խրատ է անոնց որ ժամանակագրական հետազօտութեամբ և համրողական հաշիւներով կը ջանան մեկնել Ս. Գրոց մարգարէութիւնները, միթէ հաւանակա՞ն է որ Աստուածաբանները, թէեւ ըլլան գիտուններ, այս մասին Քրիստոսէն աւելի բան մը գիտնան, Նա որ իր խոնարհութեան ժամանակ ընտրեց չգիտնալ»։ Էն հմուտ և էն երեւելի մեկնիչներ կ'ըսեն «յայտնութեան մէջ ապագային ակնարկուած թիւերը գործածուած են բանաստեղծական ու խորհրդաւոր մտօք, այսինքն, իբրեւ որոշեալ թիւ փոխանակ անորոշի, և ո՛չ ժամանակի որոշ շրջան նշանակելու մտօք։ Պատկերի մը վրայ երբեք դիտա՞ծ էք օղակաձեւ լեռներու շարքին մէկ սքանչելի տեսարանը, պիտի կարծէք թէ այդ լեռները քով քովի են, իրականութեան մէջ սակայն չէ այդպէս, եթէ ուզէիք այդ լեռներուն մէկէն միւսը ճամբորդել, իւրաքանչիւր լերան միջեւ ձեր առջեւ պիտի բացուէր ահագին հեռաւորութիւն մը, զոր կտրել անցնելու համար երկար ժամանակի պիտի կարօտէիք։ Այսպէս պէտք է ըմբռնել յայտնութեան ապագայ ժամանակները, առ այդ մեր տեսութեան կամ երեւակայութեան հորիզոնը սահմանափակ ըլլալու չէ, եթէ ոչ, չարաչար կը սխալինք նման այն մանկան, որ կը կարծէ թէ, ալ կրնայ ձեռքովը բռնել երկինքը երբ դիմացի լերան վրայ ելնէ։ Առաջին դարէն ի վեր բազմաթիւ մեկնիչներուն գուշակութիւնը կամ կարծիքը թէ այսինչ կամ այնինչ կրօնական երեւելի դէպքերը պիտի դիպէին ստուգիւ այսինչ կամ այնինչ ժամանակ, բոլորովին ի դերեւ ելած է։ Վերագոյն յիշուած մեկնիչները կը յաւելուն նաեւ թէ, եթէ յայտնութեան դէպքերուն սկիզբը յորմէ պէտք է հաշուել՝ կրնայ որոշուիլ, ապա դիւրին պիտի ըլլայ մեզի գիտնալ նաեւ ճշդիւ թէ ե՞րբ պիտի ըլլայ Քրիստոսի գալուստը և այս հակառակ է մեր փրկչին յայտնի վճռոյն «Ձեզ չվերաբերիր ժամերը ու ժամանակները գիտնալը, զոր Հայրը իր իշխանութեանը մէջ դրաւ։» Կրնա՞նք ուրեմն հաւատալ թէ Աստուած յայտնած է որ և իցէ կերպով մեզի իր իշխանութեան վերաբերեալ դէպքերուն ժամանակը։ Երեւելի Անգլիացի հեղինակ մը կ'ըսէ «որովհետեւ Յայտնութեան գիրքին էական յատկութիւնն է ընդհանուր և բանաստեղծական, և ոչ ժամանակագրական կամ մասնաւոր, թիւերը կը թուին գործածուած յանորոշս։ Են այլաբանական շրջաններ և ո՛չ ժամանակագրական։» Պատմական մարգարէութեանց մէջ գուշակուած ժամանակները նկարագրապէս կը հասկցուին, իսկ այլաբանական մարգարէութեանց մէջ ժամանակի գուշակութիւնը կրնայ ունենալ փոխաբերական նշանակութիւն։ Նշանաւոր մեկնիչներէն Էլիոդի «Աւուրք Յայտնութեան» անուն գիրքը և Պարնզի մեկնութիւնը կը պարունակեն կարեւոր պատմական տեղեկութիւններ, որ, բերուած են պարզելու համար այլաբանական մարգարէութիւնները։ Եթէ մէկը կարդայ սոյն դասու մեկնիչներէն միայն գործը, պիտի զարմանայ թէ որչափ ճիշդ են անոնց մեկնութիւնները, բայց եթէ բաղդատէ իրարու հետ այնպիսի քանի մը մեկնութիւն զոր օրինակ, Ոսկերանի, Լանկէի, Սդիւարդի, Ալֆորդի, Էլլիքոդի, Ուորտզուորթի մեկնութիւնները, պիտի սկսի արդարեւ վարանիլ, տեսնելով թէ այն մեկնութեանց թերեւս և ոչ մին համաձայն է միւսին՝ ի մասին հոգեւոր դէպքերու, որոնց կը վերաբերին այլաբանութիւններէն շատերը, և թէ սոյն մեկնութիւնք կրնան հաւանօրէն յարմարիլ ուրիշ ոչ սակաւ նմանօրոյն հոգեւոր դէպքերու։ Մեծ փիլիսոփայն, Իսահակ Նեւտոն, իր «Դիտողութիւնք Յայտնութեան վրայ» անուն գիրքին մէջ կ'ըսէ, «մեկնիչներու անմտութիւնն էր կանխաձայնել բաներ մը այս մարգարէութեան միջոցաւ, որպէս թէ Աստուած զանոնք մարգարէ ընել որոշած ըլլար, այս անմտութեամբ ո՛չ միայն անձերնին նշաւակած են, այլ և արհամարհելի ըրած են մարգարէութիւնը։» Աստուծոյ խօսքին և ոչ մի մասին մէջ կայ այնչափ մեծ վտանգ՝ փոխան իրականութեանց դնելու մեր երեւակայութիւնը, և ընդունելու այնպիսի կարծիք որ ժամանակը ցոյց պիտի տայ թէ էր ցնորական և ոչ ճշմարիտ։

Տաղանդներու առակին մէջ Քրիստոսի «շատ ժամանակ վերջը անոնց ծառաներուն տէրը եկաւ» ակնարկութիւնը կը ցուցնէ թէ, Գալուստը պիտի չկատարուէր խել և խել։ Անիկա կ'ուշանայ այնչափ որչափ արժան է իր Խորհրդոյ իրագործման համար և ոչ աւելի։ Ան կը յապաղի այն նպատակաւ որպէս զի զմարդիկ ապաշխարութեան բերէ։ Քրիստոս յայտնապէս ըսաւ թէ, Աւետարանը ամենուրեք պիտի քարոզուի և ապա պիտի գայ։ Բայց և այնպէս, մենք կը տեսնենք թէ երկու հազար տարիէ ի վեր դեռ Աւետարանը քիչերուն քարոզուած է, անդին տակաւին միլիոնաւոր կռապաշտներ կան, որ լսած չեն այս աւետիքը, և որոնց որ քարոզուած է, և որոնք որ Քրիստոնեայ ծնած են, Քրիստոնեայ ըլլալէ շատ հեռի կը գտնուին, քանի որ Աւետարանի ճշմարտութիւնները չեն արդարանար անոնց վրայ, տակաւին իրականութիւն չկայ, հիմա ալ աշխարհը՝ յանուն Քրիստոնէութեան կ'անբարոյականան։ Անվստահութիւն կը տիրէ անհատներու մէջ, անհաւատարմութիւն՝ բարեկամաց մէջ, գժտութիւն ընտանեաց մէջ, անիրաւութիւն՝ առեւտրական շրջանակներու մէջ, ինչպէս, Քրիստոս այսպիսի եկեղեցիներու մէջ գա՞յ, կրնա՞ք երկրորդ անգամ վրէժ խաչը հանել տալ։ Ո՛չ բարեկամ, Աստուած տակաւին գործ ունի, նոյնպէս առաքեալք և ճշմարիտ Քրիստոնեայք գործ ունին զմարդիկ հոգեւոր փրկութեան առաջնորդելու․ մի աճապարէք այնքան, քանի որ անդին խեղճ կռապաշտ փրկուելիքներ կան։ Բոլոր Քրիստոնեաներուն համար կարեւորագոյն բանն է, գտնուիլ հաւատարիմ Քրիստոսի, պատրաստ Անոր գալստեան, և փոյթ Անոր ծառայութեան մէջ, քան գիտնալ այն պատահելի իրաց ժամանակը։ Քրիստոս տասը կուսանաց և տաղանդներուն առակներովը աւելի եւս կը զօրացնէ արթնութեան և հաւատարմութեան այս հարկը։ Հաւատացեալները՝ միշտ կը հսկեն ու պատրաստ կ'ըլլան այն վերաբերումով թէ, եթէ ոչ ի կենդանութեան բայց Քրիստոս պիտի գայ վերջապէս իրենցմէ իւրաքանչիւրին մահուան ժամանակ։ Մեր մահուան օրը՝ պէտք է նկատել Յիսուսի գալստեան օրը, երկուքն ալ մէկ է, որովհետեւ, մեր մահուան ու Յիսուսի գալստեան կամ վերջին յարութեան ու դատաստանի օրուան մէջ եղած միջոցը մեզի մէկ ժամ, կամ՝ մէկ վայրկեան կրնայ երեւնալ, թերեւս ճշմարիտ է թէ մարմինէն բաժնուած հոգին՝ ժամանակի զգացում չունենար, ինչպէս այժմ մենք ունինք։ Մահուան պատրաստ ըլլալ, Քրիստոսի գալստեան պատրաստ ըլլալ ըսել է, այլ եւս նշանակութիւն չունի Քրիստոսի միւս անգամ տեսանելի գալստեանը սպասել մահ չճաշակած։ Ըստ վերի բացատրութեան, քանի որ մեռած վայրկեանդ ալ Քրիստոսի գալուստը կրնայ տեղի ունենալ և քանի որ կեանքը անստոյգ ըլլալով կրնաս վաղն ալ մեռնիլ, ուրեմն ա՛յն օրը՝ հեռու չէ և ոչ մէկ քրիստոնեային համար։ Սոյն խորհրդով այն օրուան ստոյգ և մօտ ըլլալն է մեծ խթան ամենայն հաւատարմութեամբ և սիրով կատարելու մեր բոլոր մարդկային կրօնական պարտականութիւնները։

ԿՂԵՄԷՍ Մ. ՏԱՏՐԵԱՆ

ԱՆԿԱՐԵՒՈՐ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՈՒԶՈՂԸ ԹՈՂ ԿԱՐԴԱՅ

Եթէ կարեւոր ըլլար, անով եռաձայնին կարեւորութիւն տրուած կ'ըլլար․ եթէ կարեւոր ըլլար, անոր համար ալ, այլոց պէս, ՚՚պրամ կը վճարուէր, բայց ես կ'ըսեմ թէ՝ կրօնքը, եթէ այլոց համար խօսք բան մըն է, մեզ համար ամենանուիրական է․ եթէ այս միտքը չկայ է, այն ատենը պէտք կ'ըլլայ անոր հետ զգուշութեամբ և փափկութեամբ վարուիլ։

Եթէ սեւ խաւիարը ամէն քսակի մատչելի չէ, չեմ կրնար հաւատալ թէ՝ ամէն գաղափար ամէն մտքի համար մարսելի ըլլայ․ եթէ ուսանողք ուսուցիչներէ կ'ազդուին, պէտք կ'ըլլայ ընդունիլ թէ՝ հասարակութիւնն ալ Եկեղեցւոյ մեծերէն կ'ազդուի, եթէ այդ մեծերը, մոռնալով իրենց եկեղեցական բարձր դիրքը, սխալ քայլ մը կ'առնեն, ամբոխը տասնեւմէկ սխալ քայլ առնելու իրաւունք կ'ունենայ կրօնական խնդիրներու մէջ։

Եթէ եկեղեցական նորութիւն մը դիտելու բաղձանօք տեղի ունեցող ժողովրդեան խանձր հոսանքը՝ այդ եկեղեցական նորութեան օրինաւորութեան ապացոյցն է, յայնժամ պէտք կ'ըլլայ հարցնել թէ՝ ե՞րբուընէ ի վեր սկսած է նուազիլ ձրի հանդիսավայրերու յաճախորդաց թիւը։

Եթէ հիւանդութիւնները, ըլլայ ներքին թէ արտաքին, միշտ սպիներ կը թողուն, անշուշտ նորութիւններն ալ արատներ կը ձգեն․ եթէ աւրուած բան մը, նեխթական առարկայ մը, նորոգուելէ ետքը, առաջուան պէս չըլլար, բաղձալի էր գիտնալ թէ՝ Եկեղեցին այս կանոնէն բացառութիւն կը կազմէ՞ թէ ոչ։

Եթէ այլոց ուշադրութիւնը իրենց խանութին և ապրանաց վրայ հրաւիրելու, դարձնելու մտօք ի գործ դրուած հազարումէկ ուղիղ կամ անուղիղ միջոցները յաճախ արդար խաղի պէս կը կլլուին․ կ'արժէր գիտնալ թէ՝ Եկեղեցին այս վարպետութեանց, այս ճարպիկութեանց ենթակա՞յ է թէ ոչ։

Եթէ շռայլ ցուցադրութիւն մը օգտակար կ'ըլլայ առեւտրականի մը, ինչ արգելիչ պատճառ կայ, իրերու այս հոսանքին մէջ, Եկեղեցին միեւնոյն դրութեան չենթարկելու։

Եթէ եկեղեցական հին դրութեան տեւողութեան մէջ, խմկելի եկեղեցականներ առաջ եկած են, ինչո՞ւ չհաւատալ թէ՝ եռաձայնը նոր Նարեկացիներ և նոր Շնորհալիներ կրնայ ծնիլ, թէպէտեւ եկեղեցասիրական զգացումներու սառելուն առթիւ կը վախցուի թէ այլ եւս չպիտի կրնայ այդ կարգի զաւակներ ունենալ։

Եթէ մայրենի եկեղեցւէն բաժնուող բողոքական եղբարց կէս դար առաջ Եկեղեցւոյն համար ըսածները և ըրածները չիտակ էին, ո՞ւր է, ինչո՞վ անոնք այսօր մեզմէ բարձր են կրօնապէս և մտաւորապէս։

Եթէ եռաձայնի հարցը դեռ լուծուած չէ, պէտք կ'ըլլայ հետեւցնել թէ՝ ի՜նչ երջանիկ ցեղ մըն ենք մենք որ այսօր զայն լուծելու կը ձգտինք․ ուրեմն Հայ Եկեղեցւոյ ռասխումը գտնուած է։

Եթէ Եւ եղիցին մի հօտ եւ մի հովուի վարդապետութիւնը, դարերու երկար շարքի մը մէջ, զոր խօսքէն մտքին անցած չէ, ինչո՞ւ չուրախանալ որ Հայ Եկեղեցին քայլ մը դէպի նա կ'առաջանայ։

Եթէ նորութիւնները, իրենց երեւնալէն ետքը, մօտայէն ընկնելու օրինօք, օր մը եռաձայնը հիննայ, մարդ կը փափաքի գիտնալ թէ տեղը ինչ դնելու է։

Եթէ Հայ Եկեղեցին 1500 տարուան մէջ, զգալի կերպով ոչ դոյնը և ոչ ալ շապիկը փոխած է, ինչո՞ւ չուրախանալ որ այժմ իր շապիկը կը փոխէ, չէ մի որ Եկեղեցին դրութիւն հաշակուած է։

Եթէ կարելի ըլլար, քայլ մը եւս յառաջանալով՝ Եկեղեցւոյն սանկ ցուցահանդէսի մը կերպարանք տալ, այն ատենը չէ թէ հինգ հազար, այլ տասնեւհինգ հազար, քսանեւհինգ հազար, չէ թէ միայն ներսէն, այլ մինչեւ իսկ դուրսէն հետաքրքիրներ կուգային զայն դիտելու։

Եթէ սիրոյ առարկան, ինչ ալ որ ըլլայ ան, սրտի խնդիր է, մարդ կը հետաքրքրուի գիտնալ թէ՝ կրօնքը սրտի՞ թէ աչքի և ականջի խնդիր է։

Ի զուր տեղը անշուշտ ըսած ըլլալու են հին պուտալները թէ՝ կրօնի վարիչները պարտին, ջրահան մեքենայի ձիուն պէս, շարունակ միեւնոյն գծին վրայ դառնալ։

Յ. ԱԳԻԼԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ԶԱՒԱԿԸ
ԿԱՐՕՏ ՈՒ ԼՔՈՒԱԾ

Պարոնեանի պէս հանճար մը, որ տարիներով գրիչ շարժած է, որ տարիներով ամբողջ գրական ժամանակամիջոց մը առանձին գրաւած է, որ ամբողջ սերունդ մը խնդացուցած է, և խրամով զբաղեցուցած, այո, առանց դէմք մը մռայլելու համար չէ՛ ապրած երբեք։

Պարոնեանի գործունէութիւնը իր ապրած ժամանակին մէջ չի կրնար սահմանափակուիլ, քանի որ իր գրական ամբողջ թափը կը մնայ դեռ ու պիտի մնայ ալ վստահ եղէք։

Այսօր հոգ չէ թէ իր հողակոյտը հողին հաւասարած՝ և անյուշարձան ճամբայ մը եղած ըլլայ, հոգ չէ թէ իր աճիւնները ծածկող ափ մը հողը, կտոր մը մարմարինի ծանրութենէն ազատ ըլլայ, հոգ չէ թէ իր կեանքին գրուածները, իր գրական արժանիքը բանասէրներու միայն ծանօթ ըլլայ։

Հոգ չէ այս ամէնը, Պարոնեան այս ամէնուն համար չի բողոքեր բնաւ, բայց երբ իր զաւակները լքուին ու ամէն կողմէ մերժումի ենթարկուին, անիկայ ճշմարտապէս կը մեծցնէ Պարոնեանը ու իր նուիրական յիշատակը։ Պարոնեան մանչ զաւակ մը թողած է, որ այսօր ամէնէն լքուած է դժբաղդաբար։ Ծնիդ իր հօրը դիրք եղող այս որբուկը, այս ակար ու աղքատ էակը, իր ծննդավայրէն, Իզմիրէն Պոլիս կուգայ գործ մը գտնելու համար։ Ասկէ առաջ Ռէֆէթա էֆ. Պէրպէրեան, իբրեւ զգացումի և սրտի տէր անձ մը իր վարժարանը ընդունած էր զայն ձրի, բայց տեսնելով որ մարմնով շատ տկար է, կրկին Իզմիր խրկած էր։ Ու այսօր կրկին Պոլիս կուգայ խեղճը ուսման մէջ հարուածուած բաղդը գործի ասպարէզին մէջ փորձելու համար։ Բայց ցաւ է ըսել որ խեղճ տղան հակառակ քանի մը ծանօթ անձնաւորութեանց միջնորդութեան գործ մը չէ գտած, այսինքն մէկը ՉԷ ՈՒԶԱԾ զինքը քովը առնել, առարկելով թէ տկարակազմ է։

Ահա էական և կարեւոր կէտ մը։ Զարմանալի է, մեր հարուստներէն շատեր, եռաձայն լսելու համար 20-30 ոսկի կուտան, առոր անոր միջնորդութեամբ անտէր տղաք կ'որդեգրեն, ազդեցիկ յանձնարարականներով ոչ միայն մարմնով այլ և մտքով ալ տկարակազմ տղաք իբր գրագիր կամ պաշտօնեայ իրենց քով կ'առնեն լեցուն ամսականներով, և, վստահիմ և ծիծաղելի չէ՞, Պարոնեանի մը զաւակը կը մերժեն ոչինչ պատճառանքներով։

Գոնէ հօրը յիշատակը յարգեցէք, ո՛վ յարգելի հարուստներ ու գործատէրեր։ Դուք որ այնչափ հազարներ կը զոհէք ձեր հաճոյքին համար, փոքր բաժին մը հանեցէք սա խեղճ տղուն, Պարոնեանի յիշատակին յարգանք մը մատուցած՝ և ճշմարիտ մեկենաս մը հանդիսացած ըլլալու փառքին սիրոյն գէթ։

Ձեզ համար քօնսէյի մը օթեակին կամ սոսկ հաճոյքի մը գին է ամսական 2-3 ոսկին, մի՛ զլանաք տալու մը տալ զայն որ թէ արժանի և թէ կարօտ է միանգամայն այդ նպաստին։ Եւ կարծեմ բոլորովին պարապ տեղը վատնած ալ չէք ըլլար ձեր դրամը, քանի որ սա տղան ալ իր կարողութեան չափով պիտի փոխարինէ ձեզ զայն։

Երբ հայրը մոռցանք, երբ անոր յիշատակը և հողակոյտը այսօր անյայտացած է առանց հետքի մը երբ մարմարինի պարզ կտոր մը զլացանք անոր, գէթ իր զաւակը, կենդանի Պարոնեանը չլքենք, և չստիպենք որ խեղճը կրկին Էտիրնէ վերադառնայ խեղճութեան ճիւաղին ճանկերուն տակ հառնելու համար։

Թո՛ղ ուրիշներ օրինակ ըլլան մեզ, և թո՛ղ Պոլսահայ հարուստ մըն ալ կեանքին մէջ սատնի գործ մը բրած ըլլայ ի սէր մարդկութեան և անմահ Պարոնեանի։

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԻԿԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԻԿ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Գերման Նաւային Դաշնակցութեան տարեկան ընդհանուր ժողովին մէջ Համպուրկի քաղաքապետ Տր. Պիւրշարտ շահեկան բանախօսութիւն մը բրաւ, պարզելով Անգլիոյ մէջ տարածուած սխալութիւնները Գերման Նաւատորմին աճումին վրայ։ Ատենախօսը ակնարկեց Անգլիոյ ծովային պատմութեան, և անոր դիւանագիտութեան, որ կղզային մեկուսացման մէջ մարզուելով վերջին դարուն յաջողեցաւ ամէն առիթ ձեռք ձգել բրիտանական իշխանութիւնը աճեցնելու, և Գաղթավայրերուն միջոցաւ խարիսխներ ապահովելու Նաւատորմին համար աշխարհի բոլոր ծովերուն մէջ։ «Բրիտանիա կը տիրէ ծովերու վրայ» հանրածանօթ բառերուն մէջ արձագանգուած գաղափարը բղխած է ա՛յն աւանդութիւններէն՝ որոնց կը վերագրէ Տր. Պիւրշարտ այն տեսակ մը տհաճութիւնը որ երբեմն Անգլիոյ մէջ կը յայտնուի երբ յիշատակութիւնը կ'ըլլայ Գերմանիոյ Նաւատորմին, անոր գաղթավայրերուն և անոր գաղթային քաղաքականութեան ձգտումին։ Բանախօսը յարեց թէ այդ տհաճութիւնը անհիմն պիտի ըլլայ՝ եթէ Անգլիա, անսահման նաւային գերակշռութիւն վայելելով հանդերձ, միտք պահէ սա՛ սկզբունքը թէ աշխարհի մէջ տեղ կայ բոլոր ժողովուրդներուն տնտեսական զարգացման համար, և միջազգային այս տնտեսական մրցումը նպաստաւոր կ'ըլլայ աշխարհի։

«Բոլոր Տէրութիւնները, ըսաւ Տր. Պիւրշարտ, պէտք է այսօր հաշուի առնեն Գերման Կայսրութեան գոյութիւնը որ իբրև տնտեսական Տէրութիւն Եւրոպայի սահմաններէն դուրս առևտրականօրէն զարգացած է, և կը փափաքի բարձր պահել իր վաճառականութեան շահերը, իր ճարտարարուեստը, և իր Նաւային շահերը ո՛ւր որ ալ գտնուին։»

Հետևաբար, բանախօսը աւարտեց թէ Գերմանիա Անգլիոյ չափ իրաւունք ունի Նաւատորմիղ ունենալու, և ծանրացաւ գերմանացի ժողովրդոց շահերուն հաւասարակցութեան վրայ, որովհետև այդ ժողովուրդները՝ թէև անջատ արահետներէ կը քալեն, այնու և խաղաղիկ մրցումի մը միջամուխ եղած են միայն։ Տր. Պիւրշարտ եզրակացուց ըսելով թէ իր կարծիքով այս տեսութեանց համաձայն է Գերմանիոյ արտաքին աշխարհավարութիւնը։

⁂ Գերման Նաւային Դաշնակցութեան գումարման մէջ ամէնէն աւելի ուշադրաւ էր կայսեր եղբօր՝ Բրուսիոյ Հայնրիխ իշխանին բանախօսութիւնը, որով հրաւէր կարդաց անդամներուն ուժգնապէս առաջ տանել իրենց նպատակը գերման Նաւատորմիղը աւելցնելու և զօրացնելու համար։ Հայնրիխ իշխան Նաւաստիի մը պէս խօսեցաւ, և իր բանախօսութիւնը ընտիր տպաւորութիւն բրաւ ժողովին վրայ։ Յայտնի է թէ Գերման Նաւային դաշնակցութիւնը դարձեալ կը վայելէ Վիլհէլմ կայսեր շնորհը։ Ն. Վեհափառութիւն վերջին ծայր սիրալիր հեռագիր մը ղրկեց նախագահ իշխան Սալմ-Հօրսթմարի, և Հայնրիխ իշխան յայտարարեց թէ Վիլհէլմ կայսր հրամանաւ յանձն առած է պատուակալ անդամակից ըլլալ դաշնակցութեան։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐ. — Ն. Վեհափառութիւն իշխան Պիւլովի Պաշտօնատունը երթալով մէկուկէս ժամ խորհրդակցեցաւ վարչապետին հետ։

ԲԱՑՈՒՄ ՄԱՃԱՌ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ. — Ֆրանց Եօզէֆ կայսրը Բէշթայի մէջ Մաճառ Խորհրդարանը բացաւ հետևեալ ճառով. —

«Տէ՛արք անդամք Աւագաց և Երեսփ. Ժողովներուն,

«Սիրելինե՛րս,

«Անկեղծ ուրախութեամբ լեցուած եմ այսօր՝ կրկին կարենալով ողջունել Մաճառստանի մեր սիրեցեալ Թագաւորութեան Աւագները և Երեսփոխանները։

«Երախտագիտութիւն կը յայտնենք աստուածային Նախախնամութեան որ Աւստրիոյ և Մաճառստանի ելմտական իրաւախոհութեան խնդիրները և դժուարութիւնները վերջ գտան խաղաղաւէտ լուծմամբ։ Մեր սրտագին բաղձանքը և մեր հաստատուն յոյսն է որ Խորհրդարանին բոլոր անդամները օրինաց սահմանին մէջ պիտի աջակցին կառավարութեան՝ մաճառ ժողովուրդին բարօրութեան և բարւոք վարչութեան համար։

«Կառավարութիւնը ելմտացոյցին և յարակից խնդիրներուն համար օրինագիծեր պիտի ներկայացնէ ձեզի, պարզելով տուրքերուն և հանրային ծախքերուն ցուցակները, որպէսզի թէ՛ վարչային մեքենան բարւոք ընթանայ և թէ հարկատուներուն շահերը չվնասուին։

«1867ի օրէնքին 12րդ յօդուածը կ'որոշէ արդէն Աւստրիոյ և Մաճառստանի ելմտական յարաբերութեանց վիճակը. այս հիմնական ծրագրին վրայ պիտի հաստատուին նոր առաջարկութիւնները, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար կայսրութեան երկու մասերուն տնտեսական միութիւնը աւելի հաստատուն ընելու նպատակաւ, որով երկու Պետութեանց հասարակաց պահանջումները խաղաղութեամբ կը կարգադրուին։ Օտար Տէրութեանց բանագնացներուն հետ պիտի շարունակուին բանակցութիւնները մաքսային և առևտրական պայմանագրութեանց համար։ Մեր տնտեսական շահերուն պաշտպանութիւնը կը պահանջէ որ օտար Տէրութեանց հետ մեր ունեցած մաքսային և առևտրական յարաբերութիւնները անխեղծօրէն յարգենք մինչև որ օրինական կերպով նոր պայմանագրութիւններ կնքուին։

«Արդարև մեր զինակից Գերմանիոյ հետ մեր ունեցած կապակցութիւնը մեծապէս կ'օգնէ խաղաղութեան պահպանման. կը յանձնարարեմ յարգել այդ զինակցութիւնը և ուրիշ Տէրութեանց հետ բարւոք յարաբերութիւնները որպէսզի խաղաղութեան բարիքները անպաժան մնան մեզմէ, ինչպէս կը պահանջէ մեր ապահովութիւնը, միևնոյն ատեն հոգ տանելով ամբողջ պահել մեր պաշտպանողական ուժերը։ Հետևաբար հարկ անհրաժեշտ է նկատողութեան առնել զօրահաւաքութեան նոր օրինագիծը, որով պիտի կարգաւորուի մեր երկրին պահպանման պարտաւորութիւնը, նաև պէտք է պատերազմական արտասովոր ծախքերը քուէարկել, որոնք հարկ սեպուած էին Պառլիպարակութեանց Նախորդ ժողովին մէջ։

«Խրուաթիոյ, Սլավոնիոյ և Տալմաչիոյ միջև տնտեսական միութեան խնդիրն ալ պէտք է ուշադրութեան առնել։ Անոնց վարչային և ելմտական բարւոք ուղղութեան համար մեր կառավարութիւնը հոգ կը տանի որ անոնք իրենց ելմտացոյցին չափով զարգանան տեղական պայմաններուն համաձայն, իրենց միութիւնը ա՛լ աւելի զօրանալով Մաճառստանի հետ։

«Երեսփ. Ժողովին ընտրութեան համար ընդհանուր փափաքանաց համաձայն ընտրական նոր օրէնքի մը պէտքը նկատի առնելով, հրամայեցի կառավարութեանս օրինագիծ ներկայացնել ձեզի։

«Մեր պարտականութիւնն է զարգացնել ժողովուրդին կրօնական դաստիարակութիւնը, երկրորդական կրթութեան աղբիւրները ամբողջացնել և 1848ի օրէնքին 20րդ յօդուածին տրամադրութիւնները լիովին գործադրել։

«Տնտեսական մրցումին պայմանները նկատի առնելով, հարկ է մեր ժողովուրդներուն դիւրութիւններ ընծայել հացի պայքարին մէջ, որպէս զի անոնց հարստութեան աղբիւրները չցամքին, անոնց բարօրութիւնը բարձրանայ, աշխատաւորներուն վիճակը բարւոքի և ապահովուի։ Երբեք թերանալու չենք ամէն ձեռքէն եկածը ընելու, որպէս զի մեր երկրին հողագործական արդիւնքները հեռուներէ աւելի գին բերեն, մեր ճարտարարուեստական և առևտ. գործունէութիւնը աւելի աճի և աւելի կենսաւոր վիճակ մը ստանայ, և բարձրանայ մեր սեղանաւորական վարկը, հանրային ծախքերը չափաւոր ըլլան և տանելի։

«Բոլոր այս խնդիրներուն համար մեր կառավարութեան գործը պիտի ըլլայ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել կամ գոնէ նախապատրաստել։

«Ազգին առաքինութեանց վրայ մեր վստահութիւնը յոյս կը ներշնչէ մեզի թէ, ինչպէս որ մենք մեր սիրեցեալ Մաճառ ազգին շահերուն համար միշտ ջերմագին զգացում մը կը տածենք, Մաճառստան ևս պիտի օժանդակէ մեր ջանքերուն ի նպաստ իր յառաջդիմութեան։

«Աստուծոյ օրհնութիւնը հայցելով ձեր գործունէութեան վրայ, բացուած կը յայտարարենք Խորհրդարանը։»

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ Մ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Քէօլնիշէ Ձայդունկ կէս-պաշտօնական ղեկոյց մը հրատարակելով, կ'ըսէ. —

«Եթէ Ռուսիա և Անգլիա համաձայնութեան մը գան ի մասին Մ. Արևելեան և կեդր. Ասիոյ խնդիրներուն, որոնք կրնան ծանր չփում և նոյն իսկ պատերազմ առաջ բերել, այսպիսի համաձայնութիւն մը մեծ գոհունակութիւն պիտի պատճառէ Գերմանիոյ։ Եթէ Մ. Արևելքի և Թիպէթի համար պատերազմ ծագի այդ երկու տէրութիւններուն միջև, մենք ալ ծանրապէս պիտի վնասուինք, եթէ նոյն իսկ չմասնակցինք կռիւին։ Ռուսիա միշտ խուսափած է Գերմանիոյ հետ խնդիր ունենալէ, և Գերմանիա՝ հաւատարիմ ըլլալով խաղաղութեան իր յարատև քաղաքականութեան, կը շնորհաւորէ Ռուսիան որ Մեծն Բրիտանիոյ հետ կարգադրութեան մը կուգայ կեդր. Ասիա կոչուած գժտութեան խնձորին համար։»

Թերթը յաւել, մինչ իր պաշտօնական ղեկոյցին մէջ, Անգլիոյ և Գերմանիոյ յարաբերութիւններուն վրայ խօսելով, կը յայտարարէ թէ «Գերման քաղաքագէտներուն ուղղուած Բրիտանացի նախարարներուն մտերմական ճառերը կարդալով, ուրիշ եզրակացութեան չենք կրնար գալ, բայց եթէ սա եզրակացութեան թէ ներկայ բրիտանական կառավարութիւնը երբեք դիտաւորութիւն չունի գերմանական իրաւունքներուն վնաս հասցնող ընթացքի մը հետևելու։»

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱՅՍԵՐ ԸՐԱԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ. — Ն. Վեհափառութիւն անցեալները ներկայ էր Մէցի մօտ գերման զօրաց դաշտային ռազմափորձերուն։ Զօրքերը նշան կ'առնէին, և կայսրը առանց նշմարուելու գնաց կեցաւ նշան առնող զինուորներուն ետևը, տեսնելու համար թէ մարդիկը կանոնին համեմատ ուղիղ նշան կ'առնեն թէ ոչ։ Երբ այսպէս կեցած էր, Ն. Վեհափառութիւնը դիտեց որ զինուոր մը նշան կ'առնէր առանց պէտք եղած կանոններուն հետևելու։ Մարդը յանկարծակի եկաւ լսելով իր ականջին մօտ ձայն մը որ կ'ըսէր. — «Տղա՛ս, երեք ամիս բանտարկութեան պիտի նստէր այս ընթացքդ, եթէ ինձմէ զատ ուրիշ մը տեսնէր բրածդ»։ Զինուորը ետևը դառնալով զարմացաւ միայն ճանչնալով իր կայսրը որ իր ետևը կը կենար։

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Ալֆոնսօ Թագաւորին ամուսնութեան ներկայ եղող բոլոր օտար իշխանները Մատրիտ պիտի հասնին Մայիս 29ին։ Ամէնքն ալ Իռճօնի մէջ իրարու պիտի հանդիպին, ուրկէց մասնաւոր կառախումբ մը զիրենք պիտի տանի մայրաքաղաք։ Բոլոր իշխաններն ալ թափօրով եկեղեցի պիտի երթան, փոխանակ զատ զատ երթալու։ Ասով հարսանեկան թափօրը անօրինակ կերպով փայլուն հանդիսանք մը պիտի առնէ։ Կառքերուն շարքը մէկ մղոն ընդարձակութեան մը վրայ պիտի ըլլայ։ Այն մատուռը կայարանը ուր Էնա իշխանուհին պիտի իջնէ երբ Էլ Բարտօ հասնի, 200 ոտք երկայն է լայնարձակ բեմով մը։ Ծաղիկներէ կազմուած արքայական պսակ մը ձևացած է, 30 ոտք տրամագծով, ծաղիկներով զգեստաւորած չորս սիւներ վեր կը բռնեն այդ պսակը, սիւներուն մէջտեղի միջոցներն ալ հիանալի գորգերով ծածկուած։

ԱՆԶԳԱՅՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԴԵՊՔ ՄԸ. — Ամբողջ Ամերիկա վերջին օրերս հետաքրքրուած էր Ուիլիըմ Շնապլ անուն մէկը արթնցնելու համար եղած ջանքերուն։ Ուիլիըմ Շնապլ Ֆիլատելֆիա հիւանդանոցին մէջ 47 օրէ ի վեր զգայազիրկ վիճակի մէջ էր։ Շատ անգամ օր բժիշկները ելեկտրական ասեղներ ներարկեցին անոր ողնայարի սիւնին, գրեթէ ամբողջ ժամ մը, առանց սակայն ամենափոքր զգացողութիւն առաջ բերելու հիւանդին վրայ։ Իբրև վերջին միջոց թելադրուեցաւ որ հիւանդը տաքէն պաղ ջուրի աւազանի մէջ մխրճուի։ Ըստ այսմ երկու խոշոր աւազաններ բերուեցան գործողութեան սենեակը, մին խիստ պաղ ջուրով լեցուած, և միւսին մէջ ալ խաշող աստիճանէն քիչ մը վար բարեխառնութեամբ ջուր։ Մէկէն միւսը արագ արագ փոխադրուեցաւ հիւանդը։ Տասներկու անգամ այսպէս, բայց անօգուտ։

Բժիշկները հիմա համոզուած են որ Շնապլը յարուցանելու ամէն ջանք գործնականապէս անօգուտ է, և թէ իր մահը չի կրնար ուշանալ։

ՄԻՉԻԿԱՆ ԲՈՑԵՐՈՒ ՄԷՋ. — Նիւ Եորքէ հետևեալը կը հեռագրեն կիրակի օրուան թուով. — Անտառային աղետալի հրդեհներ Միչիկան Նահանգին քաղաքներուն վրայ ծաւալած են, ահագին վնաս հասցնելով։ Մեռեալներուն թիւը 12 կը հաշուուի, բայց 10,000 երկրագործ, փայտահատ և գիւղացի անապաստան մնացած են։ Սան Ֆրանչիսքօ աւելի աւերեալ, այրած և տրտում տեսարան մը չի ներկայացներ քան Միչիկան, որ 100 քառակուսի մղոնի վրայ հրդեհուած է։ Ժամը յիսուն մղոն արագութեան չափով փչող քամիին օգնութեամբ, բոցերը անդիմադրելի ուժով մոլեգնեցան, ժողովուրդին ժամանակ չտալով իրենց ունեցածները ազատելու։ 600,000 անգլ. ոսկիի կորուստ կայ։

Շատ մը փոքրիկ քաղաքներ բոլորովին սրբուեցան։ Հրդեհը սկսաւ անցեալ ուրբաթ գիշեր, և մինչև այսօր (կիրակի) դեռ մարած չէ։

Մայր մը փորձեց իր կարասիները փողոց մը փախցնել իր երեք փոքրիկ տղաքը տունը թողլով։ Երբ դարձաւ քանի մը վայրկեան վերջ, շէնքը բոցերու մէջ էր, և հէք տղաքը այրելով մեռած էին։ Քանի մը քաղաքներ իրենց ազատումը կը պարտին հովին նախախնամական փոփոխութեան։ Շատ մարդիկ անհետ եղած են։

ԵՐԲԵԱԿ ՏՈՒԱՄ. — Նիւ Ճէրսի փոքրիկ սիրուն արուարձանին մէջ նաւային մեքենավար Ճօն Քօլ, 50 տարեկան, յանկարծ տապարով մը յարձակեցաւ իր կնոջ վրայ, զոր սպաննեց, յետոյ յարձակեցաւ նոյն զէնքով իր աղջկան վրայ, և վերջապէս անձնասպան եղաւ։ Այս երեւակ տուամէն քանի մը ժամ առաջ աղջիկը հրաժեշտ տուած էր իր նշանածին, յուսալով թէ պիտի տեսնէր դարձեալ զինքը նոյն իրիկուն։ Կ'ըսուի թէ Քօլ, որ սովորաբար աշխատասէր մարդ մըն է, յանկարծ խելքը կորսնցուց։ Դրացիներ կ'ըսեն թէ Քօլ վերջերս յուսահատական յայտարարութիւններ կ'ընէր կեանքի խորհուրդին վրայ, և կ'ըսէր թէ հանելուկը՝ իրեն համար պիտի լուծէ ի մօտոյ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԽԱՂԱՄՈԼՆԵՐ. — Բեթֆասթրկի միլիոնատէր ընտանիքի մը անդամներէն Մր. Ուիլիըմ Թօ, 40,000 անգլ. ոսկի կորսնցուց Եւրոպայէն Նիւ Եորք ճամբորդութեան ատեն շոգենաւուն վրայ թղթախաղի մէջ։ Երկու հանրածանօթ վարպետ խաղացողներ, Օուէն և Մէք, շահեցան դրամը։

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ. — Ինչպէս օրական երեք ֆր.ով ապրիլ Բարիզի մէջ. այս խնդիրով կը զբաղի փետուրի և արուեստական ծաղիկներու գործաւորուհիներու սէնտիքան և կը փորձէ լուծել։ Այս խնդրոյն լուծումէն կը շահագրգռուին նաև հազարաւոր ուրիշ բարիզեան աղջիկներ կամ կիներ։ Վերոյիշեալ արհեստներուն մէջ օրական միջին վճարումն է 3 ֆր.։ Խնայողութեամբ ապրելու սրտաճմլիկ վիճակ մը կը պարզէ սէնտիքային ելմտացոյցի տախտակագիրը։ Վաթսուն տեսակ զանազան ծախքեր կը յիշատակէ նկատողութեան առնելով նաև մէն մի սուն։ Ցանկին գլուխն է տան վարձքը, որ տարեկան 6 անգլ. ոսկի հաշուուած է։ Ածուխ և փայտի համար ամսական 4 շիլին տարուան վեց ամսուան մէջ, լոյսին համար ալ 1 անգլ. ոսկի 3 շիլին 8 բէնս ամբողջ տասներկու ամսուան մէջ։ Ուտելիքի ծախքերն են, — Նախաճաշիկ՝ օրական $1^1/_2$ բէնս, կէս օրուան ճաշիկ՝ 8 բէնս, իրիկուան ճաշիկ՝ 6 բէնս։ Դալով հագնելիքներուն, կօշիկի համար հաշուուած է 12 շիլին 6 բէնս, ամռան համար զոյգ մը մուճակ (կօշիկը աւելի դիմանալու համար) 2 շիլին 4 բէնս, կօշիկի և մուճակի կարկտուքի համար տարեկան 6 շիլին 9 բէնս, երկու զլուղ՝ իւրաքանչիւրը 1 շիլին 9 բէնս, երկու շրջազգեստ՝ իւրաքանչիւրը 1 անգլ. ոսկի 3 շիլին 4 բէնս, երեք կիսաշապիկ՝ 8 շիլին 8 բէնս։ Լուցկի՝ ամիսը 1 բէննի, գրիչ մելան և թուղթ տարին 10 բէնս, չորս ամիսը անգամ մը վարձագիններու ընկալագրի դրոշմաթուղթ 4 բէնս, դռնապանի տարեկան պարգև 4 շիլին, ասեղ դերձան ևն. կարկտուքի համար 12 շիլին, տարին չորս անգամ տաք բաղնիքի համար 2 շիլին, ընտանեկան ծախքեր 1 անգլ. ոսկի 7 շիլին լուացքի 2 անգլ. ոսկի, 7 շիլին։ Օրական վճարումներէն հանելով այս վերոյիշեալ սովորական ծախքերը կը մնայ տարեկան 7 շիլին $9^1/_2$ բէնս։ Ասով պիտի ընէ գործաւորուհին բոլոր արտաքոյ կարգի ծախքերը, ինչպէս օմնիպիւսի վարձք, ևն.։ Սէնտիքան այս ելմտացոյցը պատրաստած է ցոյց տալու համար թէ իր անդամները ո՛րքան դժուարութիւն կը քաշեն երկու ծայրերը մէկ բերելու համար։ Իրաւ զարմանալի է որ Բարիզի գործաւորուհիները այս հասոյթով ինչպէս կ'ելնեն իրենց ծախքերուն տակէն, և ուշադրութիւն ըրէք որ հիւանդութեան պատահական ծախքերը հաշուուած չեն։ Բայց հարկաւ միջոց մը գտած են տակէն ելնելու։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ
Արձանագրութեանց Բաժինը

ՄԱՀ

Տիկ. Սրբուհի Ներկարարեան (Մայր Պատ. Կ. Ներկարարեանի) Դշ. գիշեր մեռաւ 85 տարեկան։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ Բողոք. Հայերու Ֆերիգիւղի գերեզմանատան մէջ։ Կը թողու 1 մանչ և 1 աղջիկ զաւակներ ու 9 թոռներ։

ՔՐՈՆԻԿ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ. — Պատրիարքարանի մէջ երէկ գումարուեցաւ այս խորհուրդը նախագահութեամբ փոխանորդ Սրբազանին։ Խորհուրդը զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական խնդիրներով որոնք տարիներէ ի վեր անլուծելի կը մնան։ Այդ ամուսնական խնդիրներուն մէջ այն տեսակ երկարաձգուած ու տաղտկալի տարիներ սևցած խնդիրներ կան, որոնք բնականաբար լաւ գաղափար մը կազմել չեն տար այդ խորհուրդին բոլոր անդամներուն վրայ ալ, որոնք ամէն շաբթու պայմանագրականօրէն կ'երթան կը բազմին փոխանորդարանի լայնանիստ և հանգստաւէտ թիկնաթոռներուն խորը, կէս մը մոռիկ կ'ընեն այսինչ խնդիրը որ չշահագրգռեր զիրենք և ականջ կը կախեն այնինչ խնդրին համար որուն տէրը նախապէս իրենց աղաչած է. քիչ մը կը խօսին սրկէ նրկէ, սուրճ մը կը խմեն ու կը մեկնին։ Ա՞յս է արդեօք ամբողջ պարտականութիւնը այդ խորհուրդի անդամներուն որոնց վստահուած գործը միւս բոլոր խորհուրդներու գործերէն փափուկ է ու կարևոր վերջաւորութիւններու կարօտ։ Երէկի նիստի միջոցին դուրսը փոխանորդարանի նախասենեակին մէջ տասնէ աւելի այրեր ու կիներ ի զուր կ'սպասէին իրենց ներս կանչուելուն։ Ո՞վ կը մտածէր զիրենք։ Ներսիններուն հո՞գն էր թէ այսինչը իր անձնական գործը՝ խանութը երեսի վրայ ձգած ու եկած է. միւսը բաժնոն ունի. թէ այնինչ կինը իր զաւակը դրացուհիին քով ձգած է. ասոնք բնականաբար նկատելի կենսական կէտեր չեն և խորհուրդին անդամները պարապ ժամանակ չունին այդ տեսակ հասարակ բաներով ժամավաճառ ըլլալու։ Այսպէս երէկուան նիստին ներկայանալու եկած էր դարձեալ Գատըգիւղէն Լ. անուն անձը, որուն կինը՝ տասնևմէկ տարիէ ի վեր ձգած է իր ամուսինը երեք ամսուան կենակցութենէ մը յետոյ և հիմա կ'ապրի իր նախընտրած անձին հետ։ Եւ վերոյիշեալ մարդը իր դիմումներուն միշտ «այս շաբթու գնա և միւսին եկուր»ի պատասխան մը կ'առնէ առանց վերջնական և կտրուկ պատասխան մը ստանալու։ Ուրիշ անձ մը Մաքրիգիւղէն, Սարգիս անուն, որ շրջուն վաճառորդ մըն է, բողոքած է իր կնոջը դէմը, որ լքած է ամուսնական յարկը և կ'ապրի Բերայի մէջ կամ այլուր, տարբեր անձերու հետ։ Այս իրողութիւնն ալ խորհուրդին կողմէ քննուած և հաստատուած է, բայց այս ևս կը մնայ իր կախակայեալ վիճակին մէջ և «գնա՛ եկուր»ով կը գոհանայ խեղճ մարդը։

Երրորդ անձ մըն ալ դարձեալ իր կնոջ դէմ բողոքած է որ ամուսինէն զատուած ըլլալով հանդերձ... յղի է եղեր։ Այս ամուսինն ալ Պատրիարքարանի այդ խորհուրդին դուռը ափ կ'առնէ ամէն շաբթու և տէրը միայն գիտէ թէ այս մարդուն խնդիրը ե՞րբ պիտի վերջանայ։

Ու ահա այսպէս Դատաստանական Խորհուրդին դիմող երկսեռ բողոքարկու ամուսինները հարկադրուած են տարիներով երթալ գալ Դատ. Խորհուրդին և համակերպիլ այն բոլոր անհեթեթ ու անիրաւ որոշումներուն որոնք ըստ հաճոյս կը տրուին այդ Խորհուրդին պատ. անդամներուն կողմէ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Հայոց Քննիչ յանձնաժողովը այսօր հրաւիրուած է նիստ գումարել Վսեմ. Գրիգոր էֆ. Խորեանի բնակարանին մէջ։

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ ՈՐ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ ԱՅՐԻ ՄՆԱՑԱԾ Է. — Մեր Հայ երևելիներէն երկուքը, որոնք տեղւոյն Գատ. և Բաղաք. ժողովոց մէջ անդամ են, կը փափաքին իրենց բարեկամական սէրը աւելի սերտ կապելով ամրապնդել, որուն համար կը գործածեն իրենց զաւակները, մանչը 16 տարեկան և աղջիկը 11 տարեկան։ Խնամութեան նախադուռը եղող նշանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ, և երկկողմներու շարքէ մը յետոյ, պսակը ևս տեղի կ'ունենայ։ Զմոռնամ ըսելու որ այս արարողութեան ներկայ կը գտնուի նաև Առաջնորդ Հայր Սուրբը, որ փոխան լեցուելու ժամուցի մը, ներբողական խրատական մը խօսելէ վերջ, ի վեր կը հանէ երկու ընտանեաց միացումը, որոնք այն օրը Պսակի Ս. արարողութեամբ միացուած էին, և կը յանձնարարէ ներկայ գտնուողներուն որ օրինակ առնեն տեղւոյս Ջոջերուն մէջ կատարուած այդպիսի օրինակներէն։ Մեղրալուսինէն վերջ, հարսին վրայ կը նշմարուի մայր ըլլալու վիճակներ, և երկար սպասումներէ վերջ, մանուկ-մօր ներսիդին գտնուողը, իր կարգին կ'ուզէ լոյս արևու տեսնել, և տղաբերքի ցաւերէն յետոյ խեղճ աղջընակը, երկար ու տաժանելի դիմադրութենէ մը վերջ, կիսակաղմ, անշունչ մսի կտոր մը կը ծնի, զոր անմիջապէս կը վերցնեն ու կը թաղեն։ Գալով մօրը 12 տարեկան Տիկ. Զարուհին, 4-5 ամիս տառապելէ վերջ հազիւ հազ կ'ազատի մահուան անհաճելի ճիրաններէն, բայց ինչ սև դուժ, երբ կը լսէ թէ իր սիրելի կողակիցը՞ արդէն մեկնած է այս աշխարհէն, իր այն թաքուն հիւանդութենէն որ կրծած լմնցուցած էր խեղճին սիրտը, և իր դեռատի ամուսնոյն լոկ մսի կտորի մը աշխարհ բերելը զինք բոլորովին յուսահատեցուցած էր, և վերջապէս ծննդաբերութենէն մէկ երկու ամիս վերջ հոգին աւանդած էր, որուն լուրն է որ Զարուհին կուտան իր ապաքինումէն վերջ։ Խեղճը կուլայ, կ'ողբայ, բայց ինչ օգուտ, հիմա կեսուրը իր գլխուն վրայ կեցած, մինչ կ'անարգէ զինքը իր մեղքին համար, և մինչ սա յանկերգը կը կրկնէ. «Դուն սպաննեցիր խեղճ Պետիկս»։ Զոյգ մահէն վերջ, առաւօտ մը կը տեսնուի խեղճ տասներկու տարեկան որբևայրին, ընկերացած կեսրանց տան սպասաւորին, եկած և կեցած է հօր դրան առջևը, և անխղճօս կը հարուածէ դուռը, արթնցնելու համար իր ծնողքը, որ առաւօտեան անոյշ քունի մէջ ո՛վ գիտէ, իրենց աղջկան դժբաղդութի՞ւնն է որ կ'երազէին թէ ուրիշ բանի։ Այրի կինը այսպէս իր ծնողաց մօտ կ'երթայ և երկու տարիէ ի վեր կ'սպասէ և ո՛վ գիտէ դեռ քանի՛ տարի ալ պիտի սպասէ, որպէս զի ուրիշ այրիացած այր մը գտնէ որ բարեհաճի ամուսնանալ իրեն հետ։ Տիար Բ. Խորով որ այս տողերը կը գրէ մեզի, կ'աւելցնէ թէ այդ այրին որ տարիքով պզտիկ է նոյն իսկ մեր նախակրթարաններու միջին տարւոյն աշակերտներէն, ինչ պիտի ընէ, կրկին ամուսնանա՞լ, երիտասարդի մը հետ անկարելի է, գալով տարեցին, ան ալ բնականաբար պիտի մտածէ և խեղճը, զրկուած իր կուսական հարստութենէն, պիտի սպասէ ու սպասէ թերևս . . . վերջին գալստեան։ Գաւառի մէջ տասնեակներով կը համրուին 12-20 տարեկան որբևայրիներ։ Արդեօք ասոնց պատճառը գտնելը և զանոնք դարմանելը դժուա՞ր է։

Ըստ իս, այս դժբախտութիւններու առաջքը կրնանք առնել, եթէ մեր գաւառային թեմերու առաջնորդները քիչ մը խղճմտութեամբ ընտրենք, օր. համար

1. Մեր գաւառներու թեմերը շատ քիչ պէտք ունին Աստուածաբանութեան վարդապետներու։

2. Մեր գաւառային թեմերը՝ պէտք չունին Ֆրանսերէնի, Անգլիերէնի, Գերմաներէնի և երբեմն ալ աւելի լեզուներու քաջ հմուտ վարդապետներու։

3. Պէտք չունին նաև Հայ. Կաթողիկէ և Առաք. Ս. Եկեղեցւոյ դարերէ ի վեր ընդունուած և անայլայլ պահած ծէսերը փոխելու կամ բարեկարգելու կարող վարդապետներու։

Եւ դեռ շատ մը բարեմասնութիւններ, որոնց երբեք պէտք չունին մեր գաւառի թեմերը, այլ պէտք ունին մեծամասնաբար՝ բառին բուն նշանակութեամբ, անուս ժողովուրդը հովուելու կարող և վարժ վարդապետներու, որոնք քիչ թէ շատ հմուտ ըլլան եկեղեցական ծէսերու, և ամէն բանէ աւելի, կարող ըլլան ժողովրդեան մէջ արմատացած որոմները քաղելու, եւ անոնց տեղ բարի հունտեր սերմանելու: Սակայն մենք անոր փոխարէն ի՞նչ կ'ընենք գիտէ՞ք. 17—18 տարու տղաքները կը ժողվենք, կը ղրկենք Դպրեվանք կամ Երուսաղէմ, 6—7 տարի վերջ 25—26 տարեկան եղած ատեննին կուտանք անոնց վեղար և գաւազան, և առանց վարանելու կը ղրկենք այնինչ գաւառը, որուն առաջնորդն ալ, որ Հայր սուրբ է թեմին շնորհիւ։ Արդարև Հայր կ'ըլլայ Պոլիս գալ փափաքելով, պզտիկ բան մը պատրուակ կը բռնէ և հրաժարականը հեռագրով կը ղրկէ կեդր. վարչութեան և առանց սպասելու վարչութեան որոշման, ճամբայ կ'ելլէ դէպի Պոլիս, ուր հասնելուն, առաջին գործը կ'ըլլայ Բերա, Թաքսիմի շրջականները բնակիչ ըլլալ և վերը յիշած ամուսնութիւններու հրամանագիրներէն ժողված դրամները մսխել, և կը մնայ Պոլիս, վարելով թաղի մը քարոզչական պաշտօնը, զոր նախընտրած էր թեմական առաջնորդութենէն։

Դալով մեր նորընծայ վարդապետներու անբռնակալելի աճապարանքով, կը վազէ նոր պաշտօնատեղին, և անմիջապէս կ'սկսի գործի, սարքելով ամուս. հրամանագիրներ, յուղարկաւորութեան երթալ, պսակի արարողութեանց նախագահել, ևն. ևն. և վարչային ուրիշ գործեր տնօրինել, որոնց մէջ կանխիկ է Ս. Հօր ժամուցը։ Եւ գիտէք ինչ մեծ ճարպիկութեամբ կը կարգադրէ այդ ամէն եկեղ. գործերը, որոնց վրայ այնքան տեղեկութիւն ունի, որքան ես, դուն, ան։ Ալ ինչ կ'սպասէք այդպիսիներէն, որոնք իրենց շահը միայն կը մտածեն։ Հետևաբար, քանի որ մենք մեր այս նորընծաները վարժ, փորձառու և սարքելիներու ձեռքին տակ չենք մարզեր կրօնական այն գործին, որուն կը պատրաստուին, եւ երբ մեր փորձառուները մէկիկ մէկիկ կուգան կը հաւաքուին Կ. Պոլիս կա-

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ 16րդ թիւը, որ կը պարունակէ հետեւեալ առեւտրական յօդուածները. — Օսմ. խազախորդութեան յառաջդիմութիւնը և կաշիի վաճառականութիւնը Թուրքիոյ մէջ. — Ի՞նչ է Լիմիդէտը. — Պանքայի գործառնութիւններ. — Պատմութիւն Վաճառականութեան. — Առեւտրական հաշուակալութիւն. — Առեւտրական Քրոնիկ (Ներածութիւն և Արտածութիւն. — Մետաքսի, ընդեղէնի, բրինձի, շաքարի և խահուէի հրապարակները. — Պոլսոյ Նաւահանգիստը. — Հալէպի առաջնակարգ վաճառականներու անունները) ևն. ևն.։

ԲԻՒՐԱԿՆ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԹԻՒ 16

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Թիւ 4547

Ի նպաստ հաստատութեանս Ազնուաշուք Յովհաննէս էֆէնտի Գայաճրեանի կողմանէ նուիրեալ և յանուն Հիւանդանոցիս այսօրուան վաճառեալ Մանգալեաններու հասոյթն (302¼) երեք հարիւր երկու ղրշ. տասը փարա ստացած եմք ի ձեռն Պ. Պ. Զէնոփ Իփէքճեանի և Յարութիւն Հոլիւեանի։

Ի դիմաց Հոգաբարձութեան
ՅԱԿՈԲ ՀԱՄԱՄՃԵԱՆ
Կ. Պոլիս 11 Մայիս 1906

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԵՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Ցինքի ծումաա կիւնի Սէլամլըգ րէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի շէրիֆինտէ իճրա պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ. — Վեհ. Սուլթանը շնորհաւորական նամակ մը գրած էր Ռումանիոյ Կարոլ Թագաւորին, անոր գահակալութեան 40ամեակին առթիւ։ Թագաւորը չորեքշաբթի օր, կէս օրէ ետք ընդու...

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՔՐԷՏԻ ՖՕՆՍԻԷ ԷԺԻԲՍԻԷՆ

261րդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
3% պարգեւաւոր պարտաթուղթերու
(1886ին հրապարակ հանուած)
15 ՄԱՅԻՍ 1906

256,457 թիւը 50,000 Ֆր. շահած է
Իսկ հետեւեալ 25 թիւերը շահած են 1000ական ֆրանք.

12368	88263	171157	235197	328116
21099	125939	181048	247194	341157
23181	127003	194204	254574	356850
37516	141110	210592	278079	387541
49309	145678	212064	283783	388659

40րդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
(1903ին հրապարակ հանուած)
15 ՄԱՅԻՍ 1906

706,368 թիւը 50,000 Ֆր. շահած է
Իսկ հետեւեալ 25 թիւերը շահած են 1000ական ֆրանք.—

418646	474993	513862	573277	692613
447098	483332	522368	580938	693262
449508	484610	624902	593538	748343
454837	495536	548897	603888	784573
470629	497650	560366	615368	786673

Վճարումները Քրէտի Լիոնէի կողմէ կը կատարուին, 1906 Յնվ. 1էն սկսեալ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS
25 Մայիս 1906

Ֆրանսական 3%	98.75
Օսմանեան Միացեալ	95.40
Երկաթուղի	144.75
Պանք Օթթօման	669.—
Րէժի	442.—
Թրամվայ	59.—

ԷՎԳԱՖԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ
ՆԷԶԱՐԷԹԸ ՃԷԼԻԼԷՍԻՆՏԷՆ

Սուրէի Հիւմայիւն Լէվազիմինտէն օլուպ միւպաայաալմա լիւզիւմ կէօրիւնէն օն պիր ատէտ նէշիլ ջուքա գափըը սանտուղուն պէհէրի ալթմըշ ղչ.տան վէ 65 ատէտ ալըր գափըը սանտուղուն քէզալիկ պէհէրի 32 ղչ.ա թալիպի ղօհուրէսինտէ օլուպ շէհրի հալը բումինին 13 նճի ծումաա իրթէսի կիւնինէ քատար իճրայի միւնաքասաըլա հէր քաչ բարա վէ 15նճի վէ 16նճի Բազար իրթէսի վէ սալը կիւնլէրի տախի եաղտէ պէշ թէնզիլի քապուլ օլունարաք հատտը լաեըքլարընը պուլտուղը թաքտիրտէ...

2—3

ՋՂԱՅԻՆ ԿԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Տիկին Ֆուլիկ ջղագրգռութեան ենթակայ է։ Ինչ անբուժելի ախտ։

Մէկ քանի տարի առաջ հինգ հազար ոսկի դրամօժիտով ամուսնացած է խելօք մարդուկի մը հետ, զոր վարժուած է իբր սպասաւոր գործածել և ուզած կողմը դարձընել։

Ամէն վայրկեան սիրտը կը նեղուի, և ժամ մը չը կրնար հանգիստ ընել առանց հարիւր անգամ ա՛խ, օ՜ֆ ընելու։

Թէև դէմքը կայտառ, մարմինը առողջ, ախորժակը տեղը, սակայն չգիտեր թէ ինչո՞ւ վայրկեան մը իսկ գոհ չէ իր վիճակէն։ Տունը գլուխն առեր կ'երթայ. ու խեղճ կինը նիւանդութեան սաստկութենէն ժամանակ չունի, ո՛չ մնական գործերու նայելու և ոչ ալ տղոցը սիրտ հատցընելու։ Զարմանալին այն է որ, մինչև հիմայ չէ կրցած բացատրել թէ ո՞ր տեղը կը ցաւի։

Սրտի մարմրուք մը, նեղութիւն մը, դժգոհութիւն մը և ահա գինքը տառապեցնող ախտը։

Աւելի այն ատեն անհանգստութիւն կ'զգայ, երբ քանի մը ժամ իրարու վրայ տունը փակուած մնայ։ Ասոր համար անհամբեր կ'սպասէ կէս օր ըլլալուն ու չուկայ գացողներուն վերջը գալուն, որպէսզի փողոց նետուելով քիչ մը չունչ առնէ բարեկամուհիներուն քով։ Ու եթէ պատահի որ դուրս ելլելէն առաջ հիւր մը գայ իրեն, խոյն կա՛մ անկողին մտնելով հիւանդութիւնը սաստկացած կը ձևացնէ և կամ «Հանըմըս դուրս ելած է» ըսելով սպասուհին ճամբու գնել կուտայ եկող հիւրերը։

Անցեալ իրիկուն ժամը 12ին տուն եկաւ տիկին Ֆուլիկի ամուսինը, և կնոջը դարձեալ բացակայութիւնը տեսնելով սաստիկ զայրացաւ, սակայն նկատելով որ, կինը ջղային է և խոհեմութիւն չէ զայն գրգռելը, մտքը դրաւ անուշութեամբ զգացնել կնոջը այս անպատեհութիւնը։ Ուստի գիշերուան ժամը կէսին երբ Տիկին Ֆուլիկ տուն վերադարձաւ իր սովորական այցելութիւններէն, ամուսինը անուշութեամբ մը.

—Աս ո՞ւր կը մնաս մինչև ժամը մէկերը, սիրելի՛ս, ըսաւ։

—Կ'աղաչեմ, դուն ալ մէկ կողմէն մ'սկսիր, արդէն նեղութենէս գլուխս կը ճաթի կոր պատասխանեց տիկին Ֆուլիկ կրքով։

—Բայց պատճառը հասկնալ կ'ուզ...։

—Ամենամեծ պատճառը աս քու չատ խօսիլդ է։

—Լսե՞մ ուրեմն։

—Ո՛չ մի լսեր։

—Անանկ է նէ խօսի՞մ։

—Այո՛, խօսէ՛, խօսէ որ օր առաջ մեռնիմ, ու դուն ալ ձեռքէս ազատիս, ես արդէն կը հասկնամ կոր, տանը մէջ անցած դարձածները. օ՜ֆ...։

—Իրա՞ւ կ'ըսես, շնորհակալ եմ ուրեմն Ֆուլիկ. ես կը կարծէի թէ տանը նէն ընաւ տեղեկութիւն չունիս։

—Ես շնորհակալութեան պէտք չունիմ. տանէն ներս մտնելուդ պէս, որու որ բարեւ սիրելիս, ըսիր նէ անոր շնորհակալ եղիր։

—Կը ցաւիմ որ քու բացակայութեանդ պատճառ...։

—Պարապ բան է, մի ջանար ինքզինքդ արդարացնել, ես ամէն բան հասկցած եմ, դուն կէս օր չեղած վազէ վազէ տուն եկուր, ա՛խ հիմա գլուխի ճաթիմ։

—Չեմ զարմանար, սիրելիս, եթէ իրիկուան ժամը տասներկուքին ըլլայ քու կէս օրդ, որովհետև կէս օրէն առաջ անկողնէդ ելած չունիս կարծեմ... հիւանդութեանդ պատճառաւ։

—Դարձեա՛լ սկսար հիւանդութեանս, մեռնի՛մ որ հասատաս, ա՛խ, ա՛խ, բան մը կ'ըլլամ կոր, սիրտս, օ՜ֆ...։

—Ինչ կ'ըլլաս կոր, սիրելիս։

—Լաէ. ե՛ս, ե՛ս, բբ՛, բբ՛, բբ՛, բբ՛...

Եւ Ֆուլիկի ջիղերը գրգռուեցան ու սրունքը բանալ, չրթունքները պրկուեցան, աչքերը պաղեցան ու սկսաւ դողդղալ, երբեմն հառաչել ու անդգալաբար ձեռները անդին ասդին զարնել։

Աւելորդ է ըսել թէ վայրկենին ծառան դրկուեցաւ որ նոն հոս գլուխ զարնելէ ետք, առաջին անգամ հանդիպած բժիշկը առած՝ բերաւ։

Բ.

Տօքթէօրը դռնէն ներս մտնելուն պէս, գլխարկն ու վերարկուն անճապարուօք աթոռի մը վրայ նետեց, ու անմիջապէս սենեկէն ներս խուժելով, Ֆուլիկի անկողնոյն վերևը կանգ առաւ, ուր հիւանդին ամուսինը տեսնելով.

—Կարծեմ հիւանդը այս պառկողն է ըսաւ։

Ֆուլիկի ամուսինը այս հարցման վրայ քիչ մը զարմացած,

—Այո՛, տօքթէօր էֆէնտի, բայց ինչպէս գիտցաք։

—Ամէն արհեստ իր գաղտնիքն ունի և բժիշկ բաժդ տունէն ներս մտնելուն պէս գիտնալու է թէ ո՞վ է հիւանդը։ Խօսքս Բարիզ չգացողներուն համար չէ, անոնք աղէկ խաչոր խաչոր ջարդել գիտեն։ Բայց նախ հիւանդին նայինք, ուրիշ բժիշկ բերա՞ծ էք։

—Ո՛չ, տօքթէօր, դեռ հիմա հիւանդացաւ։

—Ինչ կը կարծէք որ ըլլայ հիւանդութիւնը։

—Այդ մասին կարծիք մը չունինք, ձեզմէ կուզենք իմանալ ճշմարտութիւնը, տօքթէօր էֆէնտի։

—Կանանց կազմուածքը ընդհանրապէս զարմանալի ըլլալուն, անկարելի եղած է վերջնական ուսումնասիրութիւն մը կատարել իրենց վրայ։ Հիբոկրատ երկար տարիներ աշխատած է այս ճիւղին մէջ, և Շարքօ ամբողջ կեանքը նուիրած է կանանց ջիղերը քննելու։ Սկանարէլ, այն ականաւոր բժիշկը, որ Մօլիէռի օրով ինքնուրոյն մեթոտ մը կը գործածէր իր կնոջ վրայ, դարձեալ ընկճեցաւ. և Կալէնօի համար կ'ըսուի թէ, չը կրնալով խելք հասցնել, թէ կանայք ինչպէս կը հիւանդանան, մէկ կողմ նետած է գիրքը, և հաչակաւոր կնախօսութիւններ յուսահատած են արդիւնք մը ձեռք բերել։

—Ներեցէք, տօքթէօր էֆէնտի, ձեր խօսքերէն աս եզրակացութիւնը կը հանեմ թէ, կանանց համար բժիշկ բերելն անխելքութիւն է, քանի որ բժիշկներն իսկ դեռ չեն կրցած խելք հասցնել անոնց կազմուածքին։

—Այդ ըսել չէր նպատակս, այլ հասկցնել կուզէի թէ ինչ փափուկ խնդիր է կանանց հիւանդութիւնը, ես մասնագիտութիւն ընտրած եմ այս ճիւղը և Եւրոպա տասնըհինգ տարի կանանց հիւանդանոցներուն մէջ պաշտօն վարած։

—Այն պարագային մէջ ուրեմն չուտով պիտի յաջողիք բժշկել կինս։

—Ինչ մըթէ հիւանդը ձեր կինն է։

—Այո՛ տօքթէօր։

—Կը շնորհաւորեմ ուրեմն, հաւատացէք որ ես ձեր տղջիկը պիտի կարծէի, բայց ինչպէս յաջողած էք այսչափ թարմ պահել զինքը, կ'աղաչեմ, բացատրեցէք ինծի այս գաղտնիքը։

—Թո՞ղէք որ այդ գաղտնիքն ալ մենք գիտնանք։

—Ո՛չ, ո՛չ, գիտութեան մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլաք, եթէ հաճիք բացատրել ինծի ձեր այս գաղտնիքը, որ անմիջապէս հաղորդեմ Բարիզի բժշկական Ակադեմիին որուն թղթակից անդամն ըլլալու պատիւը կը վայելեմ, և որուն ինծմէ զատ և ոչ մէկ բժիշկ կրցած է արժանանալ։

—Բայց կ'աղաչեմ, տօքթէօր էֆէնտի, հիւա՛նդը։

—Ինչ, միթէ դուք Տռուա-Մէսիֆալ չէ՛ք կարդացած որ կը տրամադրէ մասնաւորապէս չաները զանել ընդհանուրին չաներուն. արդ այս պարագային մէջ ձեր կնոջ բժշկուիլը մասնաւորապէս չահն է, ու անոր թարմութիւնը մշտանջենապէս պահելու գաղտնիքը՝ ընդհանուրին չահը, և բնականաբար իբրև ընդհանուրի չահ, պէտք է որ նախապատուութիւն ունենայ ձեր մասնաւորի չահէն։

—Բայց այդ օրէնքը ինչ վերաբերութիւն ունի իմ կնոջս հիւանդութեանը հետ։

—Չեմ զարմանար եթէ կարդացած չըլլաք այդ օրինագիրքը՝ ու կատարեալ տգիտութիւն ունենաք այս կենսական խնդրոյ մասին, մեր բժիշկներէն շատերն իսկ դեռ չեն գիտեր այսպիսի օրէնքի մը գոյութիւնը և ասոր համար միշտ մասնաւորաց չահերը...։

—Բայց, տօքթէօր, կա՛մ հիւանդին նայեցէք և կամ...։

—Պիտի յամառի՞ք դեռ պահել այս թարմութեան գաղտնիքը։

—Գիտէինն անցնի թարմութիւնն ալ...։

—Բայց չատ թարմ պահուած է.

—Պէ՛ տխպա՛ր, գլխ ճաթեցնելո՞ւ եկար։

—Սակայն չէք գիտեր թէ անգիտակցաբար ինչ մեծ գիւտ մը բրած էք։

—Ես գիւտ բրած չեմ։

—Հակառակը ապացուցանող փաստեր ունիմ. հիանալի թարմութիւն։

—Չը՞ պիտի նայիս հիւանդին։

—Չը՞ պիտի հաղորդես թարմութեան գաղտնիքը։

—Պէ՛ մա՛րդ, խեղկատակութիւն ընելո՞ւ եկար կէս գիշերով։

—Ընդհանուրին չահը այդ կը պահան...։

—Գնա՛, կորսուէ՛, պէ՛ տխպա՛ր, չեմ ուզեր քեզի պէս բժիշկն ալ, քու չահդ ալ։

—Սակայն թարմ...։

—Վա՛յ անցայ քու բժշկութենէդ ալ...։

—Բայց ասանկ թարմութիւն երբէք տեսնուած չէ։

—Աստուծոյ սիրուն ելիր օձիքէս։

—Ա՛հ, գաղտնիք մը որ միլիոններ կ'արժէ...։

—Ես գաղտնիք չունիմ։

—Ուրի՛ք, նախանձելի գաղտ...։

—Ձե՞ս ամչնար։

—Գիտութեան մեծ ծառայութիւն մը...։

—Ես ծառայութիւն չեմ մատուցաներ։

—Բռնութեամբ պիտի մատուցանես։

—Կորսուէ՛ սրկէց, ալ բժշկի պէտք չունիմ, կինս թող մեռնի։

—Ասանկ հազուադիւտ գանձ մը, թարմ կին մը մեռնի՞, ու գաղտնիքը հետը թաղուի՞։

—Բաւական չէ՞ ալ այսքան խեղկատակութիւն։

—Գիտութիւնն է որ կ'աղաչ...։

Եւ տիկին Ֆուլիկի ամուսինը առանց վայրկեան մը իսկ թողլու տօքթէօրին որ չարունակէ իր թարմութեան գաղտնիքը, թէէն բռնելուն պէս սկսաւ սենեկէն դուրս քաչքչել. ի զուր կը բողոքէր խեղճը յանուն գիտութեան, մարկ ընողը ո՞վ։

Ու այս իրարանցումին մէջ, Ֆուլիկ յանկարծ զգաստութեան նշաններ արտայայտելով՝ ըհ ըրաւ։

Տօքթէօրը, որ առիթ մը կը փնտռէր իր գիտական ուսումնասիրութիւնը ի գլուխ հանելու,

— Բայց հիւանդը՞, ըսաւ։

— Ո՛չ ես հիւանդ չունիմ, քեզի պէս բժիշկ չեմ ուզեր։

—Դուն չես ուզեր, սակայն բժշկական օրէնքը չը ներեր որ բժիշկ մը հիւանդին քովէն զատուի առանց զայն դարմանելու.

— Բժշկական օրէնքը կը ներէ՞ որ հիւանդին գլխուն վերև այսչափ խեղկատակութիւններ ընես։

Տիկին Ֆուլիկ յանկարծ.

— Ա՛հ սիրտս, գլուխս, բժիշկ մը... մալտայ։

— Պատրաստ եմ ձեզ ծառայելու, տիկին, եթէ ձեր պարոն ամուսինը արգելք չյարուցանէ, ըսաւ։

— Անոր ինչ հոգը, ան կ'ուզէ որ օր առաջ ազատի ձեռքէս, ա՛հ, տօքթէօր, ընա՛ւ, ընաւ կարողութիւն չունիմ, մալտայ։

Տիկին Ֆուլիկի ամուսինը վախնալով կրկին գրգռուելէ իր կինը, թողուց որ տօքթէօրը անկողնոյն մօտենայ և կատարէ իր քննութիւնները։

Գ.

Տօքթէօրը ուչի ուչով տիկին Ֆուլիկի բազկերակը քննելէ յետոյ, մտահոգ կերպարանք մը առնելով՝

— Իրօք այս պարոնը ձեր ամուսի՞նն է, ըսաւ արգահատանօք, ինչպէս ինք կը յանախ դեռ ես ընդէլ։

— Այո՛, տօքթէօր էֆէնտի, դըժբախտաբար այսպէս եղած է։

— Այն պարագային մէջ ընաւ չեմ զարմանար, ձեր այս սաստիճան ծանր հիւանդութեան մը ենթարկուելուն, որովհետև այսպիսի բիրտ մարդու՝ մը հետ կենակցիլ, պարզապէս անտանելի բեռ մը տակ ճնշուիլ ըսել է։

Տիկին Ֆուլիկի ամուսինը մէկուսի.

— Փորձանքի հանդիպեցանք, կէս գիշերուն ո՞ր սատանան դրկեց այս պատուհասը։

Տիկինը տօքթէօրին դիտողութեանն քաջալերուելով,

— Ա՜հ, չես գիտեր, տօքթէօր էֆէնտի, ի՛նչ քաչեցի այս մարդուն ձեռքէն, այսչափ ատեն համբերեցի, համբերեցի, ալ համբերութիւնս հատաւ, բժիշկ բերելն ալ քանանայ ըսել է, դուք ալ մեր տանը մէկ անդամը կը սեպուիք։

— Անչուչտ, անչուչտ, մենք բնտանեկան ինչ գաղտնիքներ գիտենք ո՞ր.....

Տիկին Ֆուլիկի ամուսինը միջամտելով.

— Եթէ ամենուն գաղտնիքը գիտնաս, չպիտի թողում որ կնոջս գաղտնիքն տեղեկանաս ըսաւ կատաղութեամբ։

— Դուն իրաւունք չունիս բժշկական խնդիրներու մէջ քիթ խօթելու։

—Շատ չիսակ ըսաւ տօքթէօր էֆէնտին, դուն բժի՞շկ ես, տանէն ներս մտնելուդ պէս, որու որ բարեւ սիրեկլիս ըսիր նէ, անոր գործերուն խառնուէ։

— Ի՞նչ միթէ ձեզի պէս թանկագին գոհարի մը տիրացող այս անարժան մարդը, այդպիսի գործերու մէջ գտնուելո՞ւ ալ կը յանդգնի։

— Ա՜խ, տօքթէօր էֆէնտի, սխա՛լ նա՛ս, ես այս տանը տէ՞րն եմ, խօ՞սք ունիմ, տասուն կոխ, իրիկունը կոխ, ինչ պիտի ըլլայ, հարկաւ այսպէս պիտի հալիմ ու մաչիմ, ա՛խ, օ՜ֆ, սիրտս, տօքթէօր, սիրտս։

— Սի՞րտդ, հիմա պիտի հանդարտեցնեմ զայն, բայց նախ ստացածս վրայ ուսումնասիրութիւն մը կատարեմ, սըրտիդ մասին։

Տիկին Ֆուլիկի ամուսինը զգլխած.

— Ուրո՞ւ սրտին վրայ ուսումնասիրութիւն կը կատարես կոր։

— Դուն մի՛ խառնուիր, անկիրթ, դուն ինչ պիտի գիտնաս այսպիսի փափուկ կնոջ մը յարգը։

— Յարգելէն վազ անցայ, գէթ տանը մէջ ոտքի տակ չկոխկռտէր, ա՛հ պիտի մեռնիմ։

— Աստուած չընէ որ տիկին, ձեզի պէս թարմ գեղուհի մը....։

Տիկին Ֆուլիկի ամուսի՞նը այս անգամ բոլորովին կատղած՝ բժիշկին օձիքէն բռնելով,

— Դուն ինչ գործ ունիս կնոջս սենեակը, կորսուէ սրկէց։

— Անպաչտպան թողում այսպիսի փափուկ արարած մը, որ չարաչար տանջես զինքը, հա՜։ Ո՞վ իրաւունք տուաւ քեզի այդպիսի պաչտելի հրեչտակի մը մազը փուշցնելու։

Ֆուլիկ քաջալերուած.

— Ա՜հ, տօքթէօր, մեռնիմ պիտի։

Ամուսինը զզուած։

— Բան մը ըլլալիք չունիս, բոլորը սուտ է։

— Կը յանդգնի՞ս դեռ խօսելու։

— Տեսա՞ր, տօքթէօր, ամէն օր ասանկ կ'ընէ, որպէսզի օր առաջ չար նպատակին հասնի։

— Անկարելի է այսպիսի մարդու մը հետ կենակցիլ։

— Ա՜հ, օ՜հ...։

— Սիրտդ կը բաբախէ՞։

— Միչտ։

—Աչքերդ տեղ մը կը յառի՞ն։

— Ո՜հ, այո՛, ժամերով։

— (Ծիչդ ինքն է), խոհուն կերպարանք մը կ'առնե՞ս։

— Միթէ չուարծ ժամ մը ունի՞մ, միչտ հոգ ու մտմտուք։

— (Մի և նոյն ախտանիշը). Տունը աչքիդ փուչ կ'երևի՞։

— Տունն ալ իրենց ըլլայ, տէրն ալ, գոնէ գիս թողլեն որ հանգիստ մեռնիմ։

— Այս կոչտ մարդը կ'ատե՞ս։

Ֆուլիկին ամուսինը տօքթէօրին դառնալով,

— Լաւ ծեծ մը կ'ուտե՞ս,

— Բեզի չրատւեցա՞ւ որ, բժշկական փափուկ խնդիրներու չմիջամտես, ինչ պիտի ընես եթէ հիմայ ուսումնասիրութեանս թելը կորսնցուցած ըլլամ։

— Ինչ պիտի ընեմ, օձիքէդ բռնելուս պէս դուրս պիտի նետեմ։

— Չես գիտեր, տօքթէօր էֆէնտի, ինչ անօրէն կրօղ ըլլալը, յամեալպէս կ'ընէ որ դուն թելը կորսնցնես, և ես ալ չարաչար մեռնիմ։

— Անոր կարևորութիւն մի տար, տիկին, գիշերները կ'երազե՞ս։

— Ա՜խ, ամէն գիշեր։

— (Նոյն ինքն է, ջղագրգռութիւն), չատ լաւ, գլխու պտո՞յտ, սրտի խառնուո՞ւք։

— Պատի՞օ, ինչպէս ալ կը գիտնաս կոր։

— Տիկին, մենք բժիշկ ենք, փորձառութիւն ունինք։

—Զը տեսնա՞ս բժշկութիւնը երեսէն կը վազէ կոր, ընդմիջեց Ֆուլիկի ամուսինը։

— Տօքթէօր էֆէնտի, այս մարդը ցնդած է, մի՛ վստահիր։

— Արդէն ո՞վ կարևորութիւն կուտայ այդպիսի ապուչի մը, մենք որ դուք զգուշացիք էք, բայց ինչպէս եղած է որ հաճութիւն տուած էք...։

— Ա՜խ, հին ցաւերս մի՛ նորոգէք։

— Բայց բժիշկ մը հիմնապէս քննելու է խնդիրը որ անոր համեմատ դարման խորհի։

Դ.

Ֆուլիկին ամուսինը կատաղութենէն կաս կարմիր կտրած. այլ ևս տես նախատինքին չը կրնալով տանիլ, տօքթէօրին օձիքէն բռնելուն պէս սանդուխներէն վար քաչքչեց, և փողոցի դռնէն դուրս հրելով, ներս մտաւ, երբ Ֆուլիկ դարձեալ անզգայ վիճակի մէջ ինկած էր։

— Գնա՛, սատկի՛ր, դուն ալ քեզի պէս կիներն ալ, ըսաւ, ու գնաց անկողին մտաւ։

Հետևեալ առտուն Ֆուլիկ չատ անհանգիստ ըլլալ կը թուէր, որովհետև ճիչերն ու աղաղակները ամբողջ տունը կը լեցնէին, և ոչ մէկը չէր ուզեր քովին ընդունիլ. իսկ ամուսինը, թէև գիշերուան միջադէպէն զայրացած՝ միտքը դրած էր ընաւ յարաբերութեան չմտնել կնոջը հետ, սակայն նկատելով որ այս ճիչերը Ֆուլիկին սովորական ձայներէն տարբեր էին, և հակառակ ամէն հաւանականութեան կրնար ըլլալ որ իրական հիւանդութիւն մը ունեցած ըլլար կինը, որոչեց բժիշկ մը կանչել, բայց որովհետև նոր հաստատուած էին այդ գիւղին մէջ և գիշերուան տօքթէօրն ալ բաւական աղուոր դաս մը տուած էր իրեն ամէն բժիշկ տունէն ներս չմտցնելու, տանը հրաւիրեց իրենց նախկին բժիշկը Տօք. Ս. Ը, որուն ուղղամտութեան վրայ հաւատք ունէր, և դալուն պէս կնոջը սենեակն առաջնորդեց զայն։

Տօքթ. Ս... առանց ի նկատի առնելու Ֆուլիկի իրարանցումներն ու խենթ ու խելառ ձևերը աստր վայրկեանի չափ զայն ուչի ուչով զննելէն վերջ, զարմացմամբ մը.

— Բայց տիկին, դուք հիւանդութիւն մը չունիք, ըսաւ։

Ֆուլիկ յանկարծակի եկած.

— Ե՞ս հիւանդութիւն չունիմ։

— Այո՛, որչափ որ կը կարծեմ։

— Սիրտս չը՞ տրոփեր։

— Ո՛չ։

— Աչքերս տեղ մը չե՞ն յառիր։

— Ամենևին։

— Գիշերները չե՞մ երազեր։

— Երբ չափազանց կերած ըլլաս։

— Է՛, ըսել է, ես հիմայ ջղագրգռութիւն չունիմ։

— Արդէն ասանկ հիւանդութիւն մը չկայ աշխարհիս երեսը։

— Սարրիտթի, դուն ո՞ւր տեղ սորվեր ես այդ բժշկութիւնը։

— Անգլիա։

— Անանկ է նէ դուն Անգլիա գնա՛, որ բժշկութիւն ընես, հոս ասանկ անօթի կը մնաս, ես ջղային հիւանդութիւն չունիմ եղեր, աչքս չյառիր եղեր, սիրտս չտրոփեր եղեր, չեմ երազեր եղեր, ես ինչ գիտնամ։

—Այո՛, տիկին, պէտք եղած ատեն փաստերով ալ կրնամ ապացուցանել որ, հիւանդ չըլլալէ զատ, ընդհակառակը չատ ալ քաջառողջ էք, Փառք Աստուծոյ։

—Է՛յ, ալ դուն չատ առաջ կ'երթաս կոր, գիտե՞ս, միթէ գաւառացի՞ կարծեցիր զիս, որ այնչափ առողջ ըլլամ, բայց ես գիտեմ, դուն յանցանք չունիս, քեզի սորվեցնող կայ, անիկայ կ'ուզէ որ օր առաջ մեռնիմ, ու ինքն ալ չար նպատակին հասնի։

—Ներեցէ՛ք, տիկին, ես ուրիշին խրատին պէտք չունիմ։

— Է՛, ըսել է թէ քու բժշկական գիտութեամբդ ես հիմայ ընաւ հիւանդութիւն չունիմ։

—Այո՛։

—Գլուխս չցաւի՞ր։

—Ամէն մարդու գլուխն ալ տարին մէկ, երկու կը ցաւի։

—Սիրտս չը՞ մարմրիր։

—Իմ ալ սիրտս կը մարմրի երբ պարապ նստիմ։

—Ջղագրգռութեան ենթակայ չե՞մ։

—Ջղագրգռութի՞ւնն ինչ է։

—Ամբողջ աշխարք գիտէ իմին հիւանդ ըլլալս դո՞ւն հիմայ անոնք սուտ պիտի հանես։

—Կրնան անոնք սխալած ըլլալ։

Ամուսնոյն դառնալով,

—Հիմա պիտի խենթենամ, ո՞ւսկից գտար աս բժիշկը։

—Բժիշկ ըսածդ ասանկ ըլլալու է. ինչ, հիմա գիշերուան զեվզէ՞կը կ'ուզես, որ սրտիդ վրայ ուսումնասիրութիւն մը կատարէ։

— Հարկաւ պիտի կատարէ, եթէ ոչ ինչպէս պիտի գիտնայ հիւանդութիւնս։

— Ես անանկ բժիշկ չեմ ուզեր։

— Ես ալ ասանկ բժիշկ չեմ ուզեր։

— Անանկ է նէ երկուքէն խառնուրդ մը չինենք։

— Ես խառնուրդ չեմ ուզեր, բժիշկս կ'ուզեմ։

— Եթէ միրմին է ինկեր, անգամ մ'ալ թող տունս ոտք կոխէ, տես ինչ պիտի ընեմ իրեն։

— Բան մ'ալ չես կրնար ընել, անիկայ զիս մահուընէ պիտի ազատէ։

— Թողէ՛ք էֆէնտի, թողէք որ տիկինը մահուընէ ազատի իր բժշկին ձեռքովը, ըսաւ տօքթէօրը։

— Ինչ կարծեցիր հապա, եթէ ամէն բժիշկ քեզի պէս ըլլա՛ր, հիմայ աշխարհիս երեսը կին մը չպիտի մնար, ես հիւանդ չե՞մ եղեր։

— Ո՞վ կ'ըսէ թէ հիւանդ չես։

— Հա՛, ասպէս, հիմա հաւատացի՞ր որ հիւանդ եմ։

— Կատարելապէս։

—Թէ չարաչար կը տանջուիմ այս ախտէն։

— Այ՛ո։

— Թէ գիչեր ցորեկ հանգստութեան երես տեսած չունիմ։

— Հաւատացի։

— Բնութիւն մը չպիտի՞ ընես։

— Հարկ չկայ։

— Ի՞նչ պիտի ընես ուրեմն։

— Դեղագիր մը պիտի գրեմ։

— Որ ի՞նչ ըլլայ։

— Որ բժշկուիս։

— Ջղային գրգռումէ՞։

— Այո։

— Վերջնականապէ՞ս։

— Վերջնականապէս։

— Բայց անբուժելի չէ՞ ջղագրգռումը։

— Ես անոր դարմանը գտած եմ։

— Սխալած չըլլաք։

= Անհոգ եղիր։

— Սանկ խորհրդակցութիւն մը ընէիք երկուքան բժշկին հետ։

— Հարկ չկայ խորհրդակցութեան։

— Այս գիւտն ալ Անգլիա՞ ըրած ես։

= Այո՛։

— Անանկ է նէ Անգլիացի կիներուն կրնայ օգտակար ըլլալ այդ դեղը։

—Ո՛չ, ես իմ կնոջս վրայ ալ փորձեցի, և տեսայ որ մեր կիներուն ալ օգտակար կ'ըլլայ կոր։

—Այսօրուընէ՞ սկսելո՞ւ է դեղերուն։

—Հիմակուընէ։

—Բայց ես վստահութիւն չունիմ քու վրադ, իմ բժիշկս կուզեմ։

Ամուսինը լրջութեամբ.

—Ոտքերը պիտի կոտրեմ թէ որ տունէս ներս մտնելը տեսնեմ, ալ համբերութիւնս հատաւ հա՛ա՛։

—Դացեր անկարող բժիշկ մը բերեր է, զիս բոնի մեռցնել պիտի տայ։

Տօքթէօրը վերաւորուելով։

—Տիկին, խօսքերնիդ ճանչցէք, Ձեր գիտցածը գտնուողը Օքսֆորտէն վկայեալ է։

—Ուսկից վկայեալ կուզէ թող ըլլայ, բան մը չգիտնալէն ետքը։

Ամուսինը.

—Ներեցէ՛ք, Տօքթէօր էֆ., այս կինը խելքը կորսնցուցած է։

Ֆուլիկ արտասուելով.

—Դուն չե՞ս բոլորին պատճառը։

—Ես ինչո՞ւ ըլլամ, ես ինչ կ'ընեմ կոր քեզի։

—Դուն չե՞ս իմ դուրս ելլալս տեսնելուդ պէս, կէս օրին վազող վազող տուն եկողը։

—Միթէ իրիկուան ժամը տասներկուքը կէս օ՞ր է, չուկան գոցուելէն վերջն ալ հո՞ն մնամ։

—Ինչո՞ւ իմ չգտնուած ժամանակներս կ'ընտրես տուն գալու։

—Դուն ո՞ր ժամանակ տունը կը գտնուիս, որ այն ատեն գամ։

—Հարկաւ ես ալ ցաւ մը ունիմ որ տունը չեմ կրնար կոր նստիլ, քեֆիս համար չէ՞ ես։

—Ցաւ մըն ալ չունիս։

—Ո՜ւյ գլուխս։

—Չեմ հաւատար։

—Սի՜րտս...։

—Սո՜ւտ է։

Եւ այն ատեն ուր տիկին Ֆուլիկի ջիղերը գրգռուելու կը պատրաստուէին, փոքրիկ Զարուհին ներս մտնելով մօրը վիզը պլլուեցաւ ու մեղամաղձիկ չեչտով մը,

—Դարձեա՞լ պիտի հիւանդանաս, մա՛յրիկ. գոչեց։

Տօքթէօրը այս անակնկալէն երկու ամուսիններուն ալ զգածուիլը տեսնելով առիթէն օգտուիլ փորձեց և հոր մը գորովալիր ձայնով.

—Բա՛րեկամներս, ըսաւ, որչափ որ կրցի դուչակել ձեր մէջ տիրող անհամաձայնութիւնը պարզապէս նչանակութենէ զուրկ խնդիրներու հետևանք է. ինչ կ'ուզէ տիկինը, սպասուհին հեռացնե՞լ տունէն—հիմա անմիջապէս, և դո՞ւք ինչ կը պահանջէք ձեր կնոջմէն, բարեկամս։

—Պարտաճանաչութիւն։

—Այդ մասին ես կերաչխաւորեմ։

—Ո՛հ, չատ ազնիւ էք, տօքթէօր էֆ.։

—Բժիշկի մը պարտքն է որ կը կատարեմ, տիկին։

—Ո՛հ, դուք բժիշկ մը չէք, հրեչտակ մըն էք, որ խաղաղութիւն կը սփռէք ձեր այցելած տուներ։

—Այն պարագային տուէք ինծի ձեռքերնիդ, ըսաւ տօքթէօրը և երկու ամուսինները իրար միացուց։

Ո՞ւր էր այն ջղոտ Ֆուլիկը, երկու աչքերէն կարկուտի պէս արցունք կը թափէր ամուսնոյն վիզէն պլլուած։ Հաչտութիւնը տեղի էր և սէրը վերանորոգուած։

Տօքթէօրը այլ ևս իր պաչտօնը աւարտած կարծելով մեկնելու փութացած պահուն՝ տիկին Ֆուլիկ աճապարանօք.

—Հապա իմ դեղագի՛րս, տօքթէօր էֆէնտի գոչեց։

—Դեղագիրի պէտք չկայ. ամէն օր այս դեղէն մէկմէկ քիչ առ ու պարապ մնացած ատենդ ալ տնական գործերով զբաղէ. ըսելն ու մեկնիլը մէկ եղաւ։

Տօքթէօրին այս պատուէրները ի գործ դնելով իր սէրը ամուսնոյն վրայ կեդրոնացնելէն և տնական գործերով զբաղիլ սկսելէն ի վեր տիկին Ֆուլիկի ջղային հիւանդութիւնը բոլորովին դարմանուած է. սակայն սպասուհին ալ ճամբու դրուած է։

Տառօսը ուրիշ տիկիններուն ալ։

ՔԱՍԻՄԻ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿԸ

Ս. Գրիգոր Նարեկացիի այս հոգեչունչ մատեանը որուն ամբողջութիւնը գրաբար բնագիրէն հաւկնալի ու մաքուր աշխարհաբարի մը թարգմանած է Քասիմ, կը յանձնարարուի ամէն Հայ քրիստոնէի, որ գիտէ վայելք զգալ հոգեկան հաճոյքներով։ Կը ծախուի Մանզումէի խմբագրատունը մէկ արծաթ մէճիտ գինով, գաւառներէ փոստի ծախք չի պահանջուիր. որպաաօհմանի համար 4.50 ֆր.։ 20—1

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱԷՐԵԱՆ